

mérséklet tüntette ki Bethlen Gábort a világi dolgokban, ép úgy tisztelte mindenkinél vallási meggyőződését is. E részben elég legyen csak arra utalnunk, hogy a jezsuita Káldy Györgyöt, a jeles bibliafordítót még segélyezte is.

Bethlen Gábor személyileg a milyen lelkes magyar, ép oly buzgó protestáns volt. Nemzete, vallása java, előmenetele lebegett mindig szeme előtt. Ez volt életének főcélja, minden tetteinek rugója. Nála méltóbbal magyar művész alig foglalkozhatik.

Ifjabb Vastagh György Bethlenről készült szoborművében sikerrel oldotta meg feladatát.

A három méter magaságú szobor állva tünteti fel a nagy államférfiút és hadvezért. Balkezelével fokosára támaszkodik, jobbáiban pedig a nikolsburgi béke okmányát tartja. Fején tollas süveg van, testét pedig páncél borítja. A fokost a fejedelemnek az erdélyi múzeumban most is meglevő fokosa után, teljes hűséggel mintázta a művész; a kard s a ruhán levő gombok szintén az eredeti után készültek, valamint a páncél is, mely ereklyék most gróf Bánffy György birtokában vannak. Tehát minden lehetőleg korhű a szobron.

Szépen sikerült a szobor feje. Az arcvonások világosan visszatükröztetik a nagy értelmet, a nemzet ügye iránt való lelkesültséget s a ki nem tudná is, hogy kit ábrázol e szobor, az első pillantásra meggyőződik, hogy csakis valamely nagy, kiváló férfi szobra lehet.

Az arcnál is a lehető legnagyobb hűségre törekedett a művész s e czélra a fejedelem meglevő arczképét és pénzét használta fel.

A szobor nyugodt méltósággal áll talpazatán, mely három méter magas s barokk, de a renaissanceba átmenő izlésben készült, patyi kőből.

Bethlen szobrát az Andrassy-út köröndjén fogják felállítani.

MÁTYÁS KIRÁLY.

A havasok között bolyongva, pihentem Tarfejű sziklánál, fenyőrengtetegen.
Hús nyári este volt, szép csillagos este,
Csobogó kis csorgó neszelt csak a csendben.

A kerek tisztáson, mint valami máglya,
Nyájás éji tűzünk vörösen világla;
Nem járt már az eszünk úton, fáradságon,
Izletes pisztrángot süttögtünk nyáron.

Majd a frissen földelt illatos galyágra
Heverve, gyújtottunk gondűző pipára,
Jó vezetőimmel meghittem csevegtem,
Megoldott a nyelvök, hozzám édesedtem.

Oh, be szép a havas! szóltam lelkesedve.
Boldog, ki életét nyugton éli benne.
Tündér Ilona is itt lakhatott régen,
A boldog világnak arany-idejében.

Szép, bizony nagyon szép! az ifjabb felelte.
A jó Isten mindent nagy-szépben teremt,
De a földi urak mindent elrontottak,
Meg sem is élhet a szegény nép ma-holnap.

Elvették tőlünk az áldott legelőket,
Nekünk rajta még egy kőtes fű se nőhet,
Elveszett a marhánk, nincsen tejünk, sajtunk,
Régi jó időkért hiába sóhajtnak.

Nincsen gyapjunk, magunk nincs mivel ruházzuk,
A vadat, a halat, jaj! ha hajkorászszuk.
Földönfutók vagyunk ősapánk földjén,
Földönfutókká tett ellenséges törvény.

Hiszen igaz, igaz! az öreg megszólal:
Van a szegény ember, van nagy-nehéz soral.
De nem lesz mindig így, majd minden jóra vál,
Nem halt meg, csak alszik a nagy Mátyás király.

Itt a sziklák között alszik egy barlangban.
Tisztes szakállá csak nő, nő szakadatlan,
S mikor a köszalt szépen körülfolylja,
Akkor jó el újra boldog idők sorja.

Minden karácsonykor egy zöldelő hársfa
Nő a barlang előtt. Kifésel virága,
Egy órát éjféltől virágozik, virágozik,
Édes illata hogy szinte-szinte kábít.

Azután elszárad. De egy Szent-Györgynapra
Az elszáradott fa újra lombját hajtja.
Kilép a nagy király, ráakasztja pajzsát;
Hogy már feltámadott, arról megtudhatját.

Rettenetes kardját hüvelyből kivonja,
Óregek és ifjak állnak esztasorba.
Ez lesz az utolsó, de véres, nagy csata,
Utána derül új boldogság hajnala.

Igazság lesz újra ezen a szép földön,
Láncz lefoszlik, omlik valamennyi börtön.
Felderül jó napja szegény embereknél,
Uraik, szolgálk helyett csak testvérek lesznek.

Versényi György.

A MIRŐL A FALAK BESZÉLNEK.

Az antik görög és római szellem egyik leg-sajátosabb nyilvánulása volt a gondolatok és benyomások azon plasztikus közlési módja, melylyel tömör és velős mondatokba öntött eszmétörödek az utcák és közterek nyilvánosságának tárta ki. A nyilvánosság a módja akkor némileg nemcsak a sajtót helyettesítette, de önkéntes megnyilatkozása is volt egy a külfatásokra fogékony, a társadalmi közösség élénk tudatával bíró nép természetes ösztönének. A felirati irodalom gazdag az ily megnyilatkozásoknak a példáiában.

Bármi keltette is fel a régi görög érdeklődését, bármi foglalkoztatta is kedélyét, kész volt azt azonnal kifejezni, akár egy rögtönzött sorban, akár hevenyészett allegóriában. Ha egy athéni ifjú meg akarta nyerni hölgye kezét, nevét a Ceramicus falaira írta, édesgető, lizelő epithetonok kíséretében. Viszont az imádott egy szolgát bíztat meg azzal, hogy ideálja nevét szénnel ugyanarra a falra írja.

Plautus, Horatius, Martialis bű utalással szolgálnak ez elterjedt szokásra. *Propertius*-ből még az is kiderül, hogy a nyilvánosság hasonló módját elvesztett tárgyak hirdetésénél is fel tudták használni, ép úgy, mint most; ő maga ad utasítást szolgájának, hogy elvezett «*tabell*»-ái becseletes megtalálóját ugyanily módon hívja fel valamelyik hirdetési oszlopon, még azt is hozzáteszi, hogy a ki az elvesztett tabellákat esquinlinusi házába visszahozza, «*illó jutalomban részesül*».

Bizonyos az, hogy a kiásott *Pompeji* falai például még ma is gazdag gyűjteményét őrzik a furesábnál-furesább feliratoknak, néha egy-egy vázlat kíséretében, melyek mint egy pilanatnyi ötlet szüleményei, érdekes betekintést engednek a régi latinok magánéletébe.

A ki *Pompeji* utcáin végig megy, mindenféle feliratokat olvashat le ma is még a köz- és magánépületek falairól, baráti üdvözléseket, szerencsekívánatokat, részvétnyilatkozatokat, választási programokat, szerelmi ömlengéseket, pajkos tréfákat, torzképeket, mindennapi eseményeket, egyéni benyomásokat, stb. Nem esoda, hogy a házak és sarkok tulajdonosai nem egy esetben esengve fordulnak felirataikkal a kegyeletlenekhez, hogy őket kiméltre bírják, vagy átkot mondjanak beszennyezőikre. Így egy nervi-i felirat, mely minden jót kíván az arra menőnek és hosszú életet, az alatt a föltétel alatt, hogy nevét nem firkálja az emlékre.

Am a feliratok közi legnevezetesebbek azok, melyek a híres *Memnon-szobor* lábait és saruit borítják, s a melyek kétségen kívül tanúsítják, hogy a régi görög és latin utasok valóban hallották azt a csodálatos hangot, a melynek zengéséről annyit írtak, s mely minden reggel a monda szerint a kelő napot köszöntötte.

Az egyiptomi római uralom első két századában a *Memnon-szobor* volt, a hová a gúlákon kívül leginkább vonzódtak a Fáraók óshonát fölkereső utazók. Természetesen a szobor csodálatos tulajdonságát, melynek okát adni nem tudták, akkor még általában varázslatnak vagy isteni erőnek tulajdonították. Ma már tudjuk, vagy legalább általában azt hiszik, hogy a különös természeti tünemény bizonyos légköri behatásokra volt visszavezethető, melyek a kő repedéseire befolyást gyakoroltak. Annál is inkább, mert a tüneményt csak Krisztus előtt 27-ben kezdték észlelni, miután egy föld-rengés ketté repesztette a szobrot s földre döntötte felső részét. Mióta azonban *Septimius Severus* császár újra összeillesztette a részeket, a szobor néma maradt.

A szobor egyéb följegyzései közt ott találjuk *Hadrián* császár és felesége, *Sabina* nevét, a kik kíséretökkel együtt így örökölték meg thebai utjok emléket, mely alkalommal szintén hallani vélték a szobor zengését. Nehány görög vers egy *Balbilla* nevű hölgy kilétéről ad felvilágosítást, a ki ilyen versekben ömleng: «*A kő hangot adván, én Balbilla, hallottam Memnon vagy Femenoth isteni szózatát. A kedves Sabina királynét kísértem ide. A nap első óráját járta. Hadrián császár uralkodása 15-dik évében Athyr havának huszonötödik napjára fordult.*» Majd meg így emlékezik meg magáról: «*Őseim, a tudós Balbillus és Antiochus... még egyszer üdvözölnek. Balbillus királyi vérből származó anyától, Acmétől született s atyjának atyja Antiochus király volt. Tőlük ered a nemes vér, mely ereimben csörgedez. Te, ki elhaladsz itt, vess egy tekintetet e versekre, melyeket én írtam, Balbilla.*»

De nemcsak *Pompeji* és *Thebe*, a római *Palatino* falai is telvék cirikuszi, gladiatori vagy hajó-jelenetek ábrázolásaival, melyek 2000 évre mutatnak vissza. Az úgynevezett «*domus gelatiana*» egyik szobájában pedig, mely *Caligula* császári lakával állott kapcsolatban, hogy a császár könnyebben élvezhesse a cirikuszi előadásokat, — egyebek közt ott áll egy löfély ily aláírással: «*Feliciter cons...*» alighanem szatirikus célzás *Caligula*-ra, a ki híres «*Inci-tatus*» lovát konzuli méltóságra akarta emelni. Ugyanott egy malomkővet forgató számár alakja alatt ez áll: «*Labora aselle, quomodo ego laboravi et proderit tibi.*» (*Dolgozzon kis csacsi, a hogy én dolgoztam, és hasznodra fog válni.*)

Nem hiányoznak itt a keresztények elleni gúnyrajzok se, melyek jellemző tanúságot tesznek az egykor e falak között dúlt vallási villongásokról.

A római temetők is bővelkednek mystikus feliratokban, hogy csak a *celius*-temető ki tudja hány száz év előtti ábrándozóját említsük, a ki bizonyos *Sofronia* emlékével szívében, mindig újra meg újra visszatér szerett tárgyhöz, mintha nem tudna elszakadni egyetlen gondolatától. «*Sofronia, élni fogsz a tiédell,*» hangzik az első latin felirat; azután odább: «*Sofronia, élni fogsz az Urban.*» Majd egy kápolna előtt elhaladva, reszkető kézzel írta rá: «*Édes Sofronia, örökké élni fogsz Istenben,*» mindjárt alatta megint: «*Sofronia élni fogsz.*»

Vannak feliratok, melyeknek értelmét lehetetlen megfejteni. *Siena* mellett egy etruszk siron, ezek a sorok adnak sok fejtevére alkal-

mat: *mi, me, mu, na, no.* Szintén egy etruszk vázán pedig, melyet *Dietrich* közöl, a görög abc mellett ez a titokzatos felirat áll: *bi ba bu be, gi ga gu ge, melet* a tudós közlő a ráolvasás egy nemének tart.

Szólhathánk még különösebben a források, tavak, folyók isteneinek szánt áldozati érmei feliratairól, vagy némely szerelmi emlékérmekről is. A mi amazokat illeti, már *Pausanias*-ból tudjuk, hogy *Achaid*-ban *Pharax* piacán egy orákulumnak tartott szakállas *Hermes* alakja emelkedett, előtte márvány-oltárral, mely körül bronz alakok voltak elhelyezve. A ki jóslatot akart az istentől, éjnek idején a tőre ment, s miután tömjént gyújtott az oltáron, olajat töltött a lámpákba s meggyújtotta, ugyanakkor érmet helyezve az oltárra, az istenség jobbjára felől, kinek megsugta titkon óhaját. Azután bedugva füleit mindkét kezével, gyorsan eltávozott. Mikor elvette kezeit füléről, az első szó, melyet hallott, az isteni orákulumot jelentette.

A mi a szerelmi emlékérmeket illeti, azokon rendszeren a szerelmi szótárában soha el nem évülő *φωχή* (lélek) szó van írva. Ritkábban a *σὺν* (együtt vagy párosan), többször a *φιλα* vagy *φιλη* (kedves), *ἔρωτι* (kedvesemnek), *καλά* vagy *καλή* (szép) az imádott tulajdonnével, például *Δεινὸς καλά* (szép *Deinos*), vagy egy a berlini múzeumban őrzött érmen *Δάλα φιλα* (szeretett *Dála*), melyek még ma is az édes ábrándok hervadatlan illatával regélnék rég porló szívekről, melyek egykor hevülni és érezni tudtak.

A KAUKÁZUSRÓL.

Mintha a természet azt a keskeny átjárót, a mely a Fekete-tenger és Kaspi-tó között útát engedett volna a szármáta síkság nomádjainak a Föld legrégebb kultura-helyei felé, áthághatatlan gáttal akarta volna elzárni: a végtelen síkságból mint roppant fal emelkedik ki a Kaukázus lánca. Már a *Krim-félsziget*en, az emlékezetes *Szebasztopol* várhegyével kezdődik ez a hosszú, egyenes lánca, s a Kaspi-tóba előre nyulakodó *Apseron-félsziget*en végződik, a hol *Baku* örök tüzei égnek. De a tudósok azt tartják, hogy itt sinés még vége a hegláncaznak, hanem a tengernek is beillő tó tulsó partján folytatódik a *Bols-Balkhán* lánca. A legrégebb időkől fogva mondakkal teljes rejtély fedezte ezt a havasokkal koronázott bércezfalat. Egészen újak a róla szóló ismereteink, sőt ez a hegység még ma is sok tekintetben a természetvizsgáló és történelem-bűvár kutatását várja.

Hetven évvel ezelőtt még alig tudtunk a Kaukázusról egyebet, mint a mit ósrégi mondák hagytak reánk. Az oroszok hódításai kezdték jobban ismeretessé tenni a hegységet és sokféle, érdekes lakosait. A 40-es években a Kasbek alján nagy gleccser-katasztrófák voltak, a melyek megbolygatták a közlekedést a hegység legkényelmesebb átjáróján. Külön bizottságot küldtek ki ekkor az oroszok a katasztrófák tanulmányozására s tőlük kaptuk az első híradásokat a hegység rejtelméről. *Abich* H. geologus érdeme, hogy elsőnek járta meg a hegységet. Utána egy kis angol társaság (a hírneves *Freshfield*, *Moore* és *Tucker*) vette vizsgálat alá a bérceket, ők mászták meg először az 5629 m. magas *Elbrusz*t és az 5043 méter magas *Kasbek*et, ezt a két hó és jégtakaróba burkolt, kialudt vulkánt, a melyeknek lábai alatt ma is meleg források fakadnak. Utánuk jött *Favre* geologus, de igazán ismertté a hegység az által lett, hogy az orosz kormány *Slebmitzky* tábornok vezetésével újra térképezetnie kezdte 1847-ben az egész vidéket. Ez az óriási munka még ma sinés ugyan egészen befejezve, de már annyira előrehaladt, hogy a hegység domborzatát meglehetősen részletességgel ismerjük.

A turisták közül *Grove* mászta meg 1874-ben másodszer az *Elbrusz*t, a mi harmadszor *Déchy* Mór hazánkfiának sikerült (1884-ben). Ugy mint az előbbieket, őt is alpesi vezetők kísérték. Az *Elbrusz* megmászása után a *Gulsky*-hágón át keresztül ment a fölánczon, miután előbb be-

SZVANÉTA FÖLDMIVÉS.

nyomult az *Uruch-völgybe* s mint első járta be az addig teljesen ismeretlen, nagy kiterjedésű *firm-mezőket* a *Mamison*, van *Adai-Choeh* csoportban. Sőt meg is mászta ennek a vidéknek legmagasabb csúcsát, a 4647 méter magas *Adai-Choeh* csúcsot. Ezt ugyan kétségekbe vonták, mert a nagy köd miatt maga *Déchy* sem tudta magát teljesen tájékozni, de állítását végre *Sella Vittorio* tanulmányai igazolták. Már a következő évben (1885) visszatért *Déchy* a hegységbe megint alpesi vezetőkkel s ekkor újra az *Elbrusz* déli *firm-mezőin* kezdte kutató útját, majd érdekes jejes hágókön át éjszakon hagyta el a hegységet. Úgy ezen, mint későbbi útjain nemcsak a hegység bonyolult helyrajzát tanulmányozta, hanem ugyancsak dolgozott kezében a fényképező gép is és így ő volt az első, a ki fényképei nyomán ismertette meg Európában ezeket a nagyszerű havas és jejes tájakat a Kaukázus láncaiból. 1886-ban újra a Kaukázusban volt *Déchy*, ezúttal dr. *Schafarik*-*Ferencez* geologussal. Ennek az utazásnak inkább az volt a czélja, hogy a hegység geologiai föltérítését és hajdani, meg mostani jejes takaróját tanulmányozza, azért leginkább a középső Kaukázusra szorított. Az *Ar-don* és *Uruch* hegyek vidékén, valamint a *Zeja*, *Szkati-kom* és *Kara-kom* nagyszerű gleccser-mezőin azután a nyugati Kaukázusban a *Teberda* folyó vidékén, majd a *Kuban* forrásvidékén s az *Elbrusz* éjszaki és déli völgyeiben folyt a kutatás s az expedíció *Dagesztán*-ba rendezett kirándulással végződött. Ugyanebben az évben a később szerencsétlenül járt angol *Donkin* is ott járt. De 1887-ben ismét visszatért *Déchy*, most *Freshfield*-del együtt, alpesi vezetők kíséretében. Most éjszakeről indultak a hegységnek, több, eddig érintetlen csúcsot másztak meg s általában ez volt egyike a legeredményesebb utazásoknak a hegység megismerése tekintetében.

Egész sora következett ezután a turistáknak, a kik mindenfelé bebarangolták a havasokat. *Déchy*, még 1897-ben, aztán 1898-ban járt a Kaukázusban: az utóbbi útjára magával vitte *Papp* Károly fiatal geologusunkat is, a ki most fáradozik tudományos eredményeinek feldolgozásán.

Déchy nevével állandóan össze fog forrni a Kaukázus megismerésének története. Tanúsítja ezt *Merzbacher* most megjelent két vaskos kötetből álló könyve is, a melyből ezt a néhány

képet bemutatjuk. Ennek a könyvnek a legfőbb ékességei azok a fényképek, a melyeket *Déchy* és *V. Sella* hűsített a szerző rendelkezésére. A turistaság nemes szenvedélye vezette *Merzbacher*-t a Kaukázusba, de fáradsága nem vezetett kárba a nagyközönség számára. Szép könyve vonzó modorban ismerteti a hegységet és annak csodálatos zagyva lakosságát.

Alig is van a Földön olyan hely, a hol ilyen szűk területen annyiféle nép laknék együtt. A Kaukázusban évezredek óta érintkeznek kelet és nyugat népei, az ismeretlen és barbár éjszak s az ősi idők óta művelt délvidek. Itt hőmpölyögték el azok a néprádátok, a melyeknek véres nyomain elpusztult a régi kultura, vagy új született az elavult helyére. A népmozgalmak hullámaiban, a melyek a kaukázusi földszoroson át tödultak, egyik nép a másikat tolt ki helyéből; az egyik az őslakókat szorította ki, a másik talán már hódítókat tolt ismét tovább. De mindezeknek a népeknek egy-egy töredéke, behúzódva a hegység félre eső zugaiba, menedéket talált a hegység lábainál hőmpölygő néprádát pusztító nyomása elől. A kívül tomboló viharok minden megtörött hulláma új néptörödéket rakott le a bércek védett zugaiban, mint a hogy a tenger hullámai vetnek partra tört ágakat, pusztult roncsokat. Azokban a rejtett zúgokban aztán megtaláljuk ósrégi népeknek a maradványait: ott fenn tudták tartani ősi szokásaikat, megmaradt nyelvük is, legalább nagy részben.

A hegláncz déli oldalán főképen a *karthvéli* népcsalád népeit, az úgynevezett georgiaiakat találjuk. Az éjszaki oldalon azonban a tarkaság csodálatos. A *karthvélek* életét 33 évszázad óta kíséreljük figyelemmel a hegység déli lejtőin, de hosszú küzdelmeik alatt nem maradtak egységesek, hanem különböző népségekre szakadtak szét. A *Fekete-tenger* délelteli partjain, egész *Trapezuntig* a mohamedán *lázok* élnek. *Kutaisz* vidékén, a *Rion* folyó völgyében a *mingréleket* lehet őslakóknak tekinteni. Ez a föld talán legtermékenyebb része az egész szárazföldnek. *Paradiesom* lehetne, ha szorgalmas, munkás nép lakná, de a *mingrélek* hanyagul művelik a földet s hogy ne kelljen megfogni az eke szarvát, inkább beállnak *Trapezunt*-ba nap-számolnak. Ezekből keletre az *imeretek* és *guriak* — két nagyon hasonló népfaj — laknak, talán még a kaukázusiak között is ez a legszebb népfaj. A *karthvéli* népek legfőbbike azonban a *gruzok*, vagy *gruzinok* népe, a mely *Tiflis* vidékén a *Kura* folyó és *Dagesztán* hegyvidéke között él. A legvéresebb leigázások sem voltak képesek megtörni ennek a népnek az önállóságát, faji tisztaságát. Közel rokonai a *psávok* és a *Khevszurok* a *Psavi* *Aragoa* folyó legnehezebben hozzáférhető völgyeiben. A *mingrélik* mögött, ugyancsak félre eső völgyekben laknak a *szvanétek*, a kiknek rendkívül érdekes néprajzából több képet is mutatunk be olvasóinknak. A *karthvéli* népek közül legvédtelenebb helyen a *tussok*, vagy *tasinok* laknak. Ezek ugyanis olyan völgyben tanyáznak, a mely már a *főgerincezen* is túl van, ámde az éjszaki lejtőtől még a *főgerincezen* is hatalmasabb mellék-láncz választja el őket. Könnyebb a közlekedés dél felé, mint éjszak felé, ez az oka, hogy a népvándorló határ éjszakabbra került a föláncznál.

A *karthvélek* vagy georgiaiak általában talán a föld legszebb emberei, különösen a férfiak. A nők arca tulságos erős, kissé merev, túlozták is az ő szépségükről szóló híreszteléseket, különösen *Dumas* Sándor («*Le Caucase*», 1859) a ki valóságos tündéreknek festi le őket. A férfiak nyílt, jó szívűek, lovagiasak, de hevülékenyek s gyakran durvák és kegyetlenek.

A Kaukázus legkeletibb végének déli lejtőit már nem georgiaiak, hanem ide *Dagesztán* alpesi tájainak népei nyúlnak le. A hegláncz nyugati végének déli lejtőjén, a *Fekete tenger* partjain pedig a rejtélyes eredetű *abkházok* laknak. Már a görögök kereskedelmet folytattak velük, de soha sem bírták őket leigázni, pedig rablásiak miatt veszedelmes szomszédok lehettek. Kevésbé szép, durvább jellemű nép ez, nyelvük nem hasonlít egyik szomszédjukhoz sem. Valójában még az oroszoknak sem sikerült őket leigázni, mert nagyrészt kivándoroltak előlük *Kis-Azsiába*. Az otthon maradtokat pedig kiteleptették hozzáférhetetlen hegyi tanyáikból, le a tengerparti szegélyre.

ABKHÁZ LEÁNY.

DIDON NŐK KETURIBÓL, DAGESZTÁN NYUGATI SARKÁN.

A hegység éjszaki lejtője a Fekete-tenger partjától mintegy 200 kilométernyire keletre, most majdnem teljesen lakatlan. Itt laktak hajdan legalább 2000 esztendőn át a hős *cserek*. Sokáig ellenálltak az oroszok nyomásának, de az oroszok 1866. évi győzelme után tömegesen vándoroltak ki török fenhatóság alá. Sajátságos is ez a Mohamed vallása! Olyan együtt-érzővé, összetartóvá teszi a népeket, hogy azok felejtve minden történelmi emléket, testvérnepeknek érzik magukat. Ma a cserek vadregényes, termékeny szép országa lakatlan vadon, mert csak nagyon kevesen maradtak meg közülük ősi hazájukban.

A Kuban folyó forrásvidékén a tatár eredetű *karacsáj* néptörzs lakik, a melyet valószínűleg Timur-Lenk hordái szorítottak ide az Elbrusz lábaihoz. Hasonlóképpen török-tatár eredetűek az Elbrusz csoport legrejtettebb völgyzugaiban élő, sokféle néven nevezett *hegyi tatárok*, a kiket némelyek azon kunok maradványainak tartanak, a kik a déloroszországi Madsar és Dsulat községeket alapították volt s a kik Dsingisz-khán elől menekültek a Kaukázusba, majd a *kabarok* által egészen beszorították a hegység legmagasabb gerinczének zugaiba.

A *kabarok* közel rokonai a csereknek s a Terek folyó felső vidékét lakják. Ez a nép mindig vonzódással viseltett az oroszokhoz s önként elismerte fenhatóságukat. Nekik köszönhetik a muszkák, hogy Samyl bég felkelése annak idején kudarcot vallott, mert ők nem oszlatkoztak a felkelőkhez, de nem is bánták meg, mert az oroszok érintetlenül hagyták vallásukat, szokásaikat.

Ugyancsak a Terek folyó vidékén és ettől keletre, de mélyen benn a völgy zugaiban laknak az *osszetek*. Rendkívül érdekes nép ez! Szokásaik nagyban eltérnek a többi kaukázusi népekétől. Így pl. köszönéskor leveszik a kalapjukat, széken ülnek evéskor, asztalhoz, és késel, villával, kanállal esznek, ágyban alusznak, sört isznak, sőt maguk főznek is. Ezek a szokások, úgy látszik, hogy európai népekkel hozták őket kapcsolatba. Valószínű, hogy iráni néptörzs ez, talán az asszirok által odatelepitett méd eredetű legyőzöttek, a kiket némelyek szerint az alánok leigáztak s velük összekeveredve jött létre a mai osszet népfaj.

A tussok elzárt országától éjszakra laknak a *cssecsenek*. Ezeket nem lehet a Kaukázus egyik régi néptörzsével sem összeköttetésbe hozni. Valószínűleg a régi gelek helyére települtek, talán Dsingisz-khán sodorta őket magával valahonnan a Tien-san vidékéről. Az oroszok a cssecseneket is kitelepítették hegyi szurdokaikból a Terek-folyó mezőire. Különben a legvakbuzgóbb mohammedánok az egész Kaukázusban.

Még tovább keletre, Dagesztánban, a Kaukázus éjszaki lejtőinek sokféle nyelvű mohammedán lakóit *leszghiek* néven foglalják össze. Valószínű, hogy mindenféle néparadatok maradványai, romjai ezek, a kik egymással keveredve s az izlam által minden történelmi hagyományukból kivétköztetve, most megfejthetetlen zagyvalék alakjában állnak előttünk. Legfontosabbak az elegyült népek közül az avarok (ne téveszszük össze őket a magyarokat megelőző nomádokkal), a kik közül való volt a hirneves

AZ ELBRUSZ.

GRÚZ NŐ.

HEGYI TATÁROK (ÁLLÍTÓLAG A KÚNOK UTÓDAI).

KHONTI, KHEVSZUR FALU A KHAROKISZ-CZHALI VÖLGYBEN.

TATÁR ZENESZERSZÁM.

Samyl is. Ott vannak aztán még a *didonok*, *rutulok*, *lakok*, *kürinek*, *agulok*, *tabaszarók*, *tatok*, stb.

Nem szólhatunk a hegység környékén lakó népekről, a kik azonban fontos szerepet játszanak a Kaukázus népeletében, ilyenek: az oroszok, örmények, kozákok, kurdok, nogajok, talisok, turkmenek, stb.

Igaz, hogy más hegyvidékek is rendesen tarka népeességük, de ilyen tarkaság csakis a Kaukázusban található. Pedig a hegység aránylag sokkal egyszerűbb, mint pl. az Alpok. Valóságos óriási sánc ez, a hóhatáron felül nyulakodó csücsökkel, mély szurdokvölgyekkel. Aránylagos egyszerűségét mutatja azonban, hogy nincsenek zárt medenczéi, tavai, nincsenek vízesei, mert a hegységet alkotó rétegek egyszerű feltorlaszolást szenvedtek, nem úgy, mint az Alpok, a melyek össze-vissza dobálva, hasogatva, tördelve a legváltozatosabb vidékeket tárják fel a turista előtt. A Kaukázus egyszerű, merev irányú bércfal, a melyen megtörték a néparadatok hullámai s védelmül szolgáltak a délvidek ősi kultúrájának.

Cholnoky Jenő.

KÜLÖNFÉLE CZÍMZÉSEKRŐL.

A társadalmi élet törvényeit kutatóknak mindig nagyon érdekes kérdés a különböző nemzeteknél divó czímezések és udvariassági megszólítások tanulmányozása. A czímezés az újabb kor találmánya: az ó-korban a legutolsó rab-

szolga is: egyszerűen a nevével szólította hatalmas urát, míg ma mindenkinek a nevéhez hozzátesszünk egy-egy czímet, vagy legalább az *úrné* jelzőt.

Ez a szokás kétségkívül az udvarokból terjedt szét a társadalom minden rétegeibe. Már a római császárság korában elkezdtek a császárokat mindenféle czímekkel illetni s ez a szokás lassanként átment az előkelő osztályra is. A császárkorabeli Rómában már általános szokásban volt, hogy előkelőbb személyiségek neve mellé oda tették a megszólításkor a *«domine»* (uram) czímezést. Ez a szokás azután a középkoron át folyton fejlődött, lassanként megteremtette a czímek és megszólítások nagy mennyiségét, a hogy ma divatoznak.

Európában nincs nemzet, a melynél különböző czímezések ne szerepelnének a társalgási nyelvben. Legtöbbször vitték e tekintetben a spanyolok, de mi magyarok sem épe az utolsó helyen állunk. A francziák és angolok még a legegyszerűbbek, bár a megszólított hivatalos állását vagy rangját is odateszik a *monsieur*, vagy *mister* megszólítás mellé.

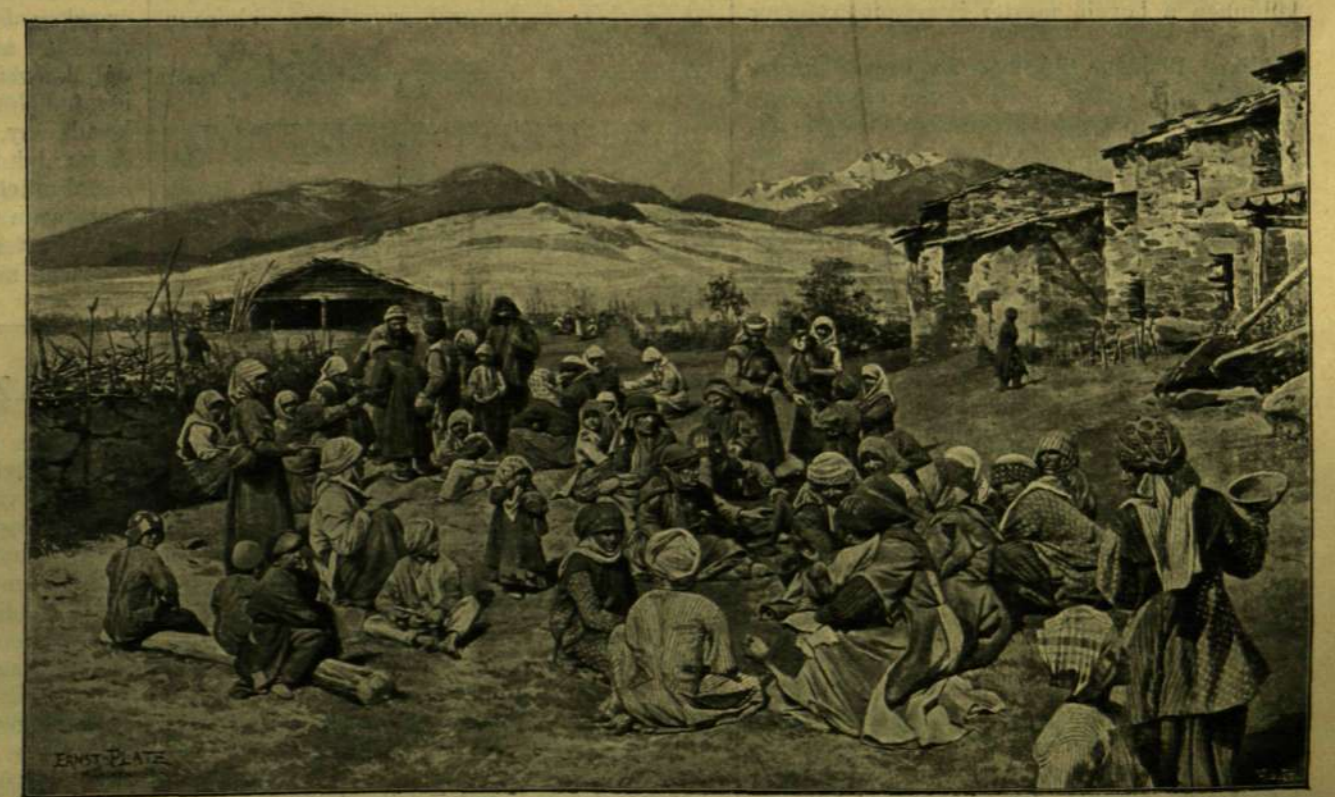
S ezeknek az udvariassági czímezéseknek használatában nincs különbség a legfelsőbb társadalmi osztályok s a nép tömegei között. A legtöbb országban a nép egyszerű fia ép oly gondosan ragaszkodik beszédében a szokás szentesített czímezésekhez, mint az előkelők. A tisztességtudó magyar paraszt a világért se hagyná el beszédéből a kend, kigyelmed, stb. megszólítást, ha magához hasonlóval beszél,

HEGYI TATÁROK TÁNCZA URUSZBEEBEN, AZ ELBRUSZ BEGYCSOPORT NYUGATI HATÁRVÖLGYÉBEN.

AZ URUSZBIEHI FEJÉDELEM CSALÁDJÁ TATÁROK, ÁLLÍTÓLAG A KÚNOK UTÓDAI).

SZVANÉTA NŐK HALOTTI TORA.

vagy a tekintetes, nagyságos uram, stb. szólást, ha előkelőbbekkel van dolga. S ugyanígy tesz az angol, francia, német paraszt, bár az utóbbit tartják legkevésbé udvariasnak. A nép éri, hogy a társadalmi, foglalkozásbeli, vagy osztálykülönbség fejeződik ki a címzen s azért ragaszkodik hozzá.

Hasonlóan volt a dolog Amerikában is az angol uralom idején. Ugyanazok a címzések és szólások divatoztak, mint Angolországban. A nagy szabadságharc s a francia forradalom befolyása alatt azonban változott a dolog. Már az angolok ellen akkor érzett gyűlölet is magával hozta, hogy szabadulni akartak az új köztársaság polgárai azoktól a konvencionális szokásoktól, melyek a brit uralom korszakára emlékeztették őket. Annymen-tek a tekintetes, hogy az udvariaság legelemből szabályait is fölösleges szárazra nyilvánítták, — köztük a címzéseket. Sajátságos durvaság és eszilatlanosság jellemezte az akkori amerikai társadalmi életet, a melyben sok volt az affektálás is s a mely körülbelül a polgárháborúig tartott. A lakosság tömegei minden oly szólást vagy címzést száműztek beszédükből és írásaikból, melyekben valamelyes tisztelnyilvánítás, vagy éppen alázatosság van kifejezve. Dickens több művében igen érdekesen gyúnyolta ki a korszak érdes modorú, demokratikus érzületében gögös yankeeját. Annymen-tek mindennek kiirtásában, a mi az egyik embernek a másikkal szemben való alárendeltségére mutatott, hogy pl. a szolgát nem szolgának nevezték, hanem «segítség»-nek s a világot se mondták volna valakinek azt, hogy «uram».

Azóta azonban lényegesen megváltoztak a viszonyok. Ma már Amerika csak az olyan címek és jelzők iránt tanúsít ellenszenvet, a melyek alkalmasak társadalmi osztálykülönbségek előidézésére és a melyek örökölhetők, egyes családok tulajdonai. Nemesség, főúri címek, nagyon kevés tiszteletben részesülnek, kivéve a newyorki pénzügyi- és kereskedelmi társaságát. Az oly címeket azonban, a melyeket maga szerzett az ember, tiszteletben tartják. Ha valaki ezredes, őrnagy, doktor, bíró, tanár stb., ezt a jelzőt soha hagyják el a neve mellett. Viszafelé azonban ezzel is történik, mert a hiúság Amerikában ép oly kevésbé ismeretlen, mint akárhonél másutt.

Az «ezredes» meglehet, hogy igazán ezredes, de sokkal valószínűbb, hogy egyszerű tisztje a polgárorségnek, vagy pedig — mint ez kivált a déli államokban általános szokás — csak úgy fölvetve önhatalmúlag a «Colonel» címet a nélkül, hogy valaha katoná lett volna életében. Georgia államban például minden ügyvéd, a ki némi hírnévre tett szert és nincs bírói címze, közsokasból az ezredesi címet kapja. A kit őrnagnak (major) szólítanak, az is igen gyakran legfeljebb ha tambur-major volt s a «bíró úr» is egyszerű békebíró; az állatorvos és fogtechnikus is elvárja a «doktor» címzést, nemkülönben a boxoló mester is számít professor címre.

Mikor Dickens 1840-ben az Egyesült-Államokban járt, egész New-Yorkban egyetlenegy kocsi látott, melynek bakján libériás kocsis ült. Ma már a bérkocsisok is libériát hordanak, nemkülönben a vasútat, villamos és lovasútat alkalmazóit. Akkor alig lehetett egyenruhát látni a városban, ma már egész serege látható a legkülönbözőbb egyenruhákban. Ez annak a jele, hogy a demokracziáról való felfogás megváltozott s ma már nem tekintik megkülönböztetőnek s a demokracziával ellenkezőnek, hogy valaki embertársának szolgálatát. Sugyan ez a kevésbé szoros felfogása a demokracziának észrevehető társalgásban is. Az üzletember, az iparos, a ki veje jóindulatát meg akarja nyerni, de még a társaság embere is, ha valaki iránt tiszteletet akarja kifejezni, nem kerülheti el, hogy valamiféle címzést ne használjon.

Ma már nincs senki, a ki szóban vagy írásban a név mellé oda ne tenné a «mister» címzést. A különbség az, hogy míg az angol, ha távollevő személyről beszél is, odateszi a név mellé a címet, az amerikai ezt csak a közvetlen megszólításnál teszi. Angol újságban soha látni uralom nevével a elébe biggyesztett «Mr.» nélkül, az amerikai újságíró még a köztársaság elnökét sem uralom címkében. A cseléd is, ha uráról szól, egyszerűen a név

mondja. Amerika egyes részében azonban, különösen Connecticutban az a furcsa szokás van, hogy benszültött yankeek egymást bizalmasan a nevükön szólítgatják, de ha ir vagy német ember keveredik köztük, már ezt misternek szólítják gúnyból, lenézésből.

Könnyen zavarba jön az ember megszólítás dolgában, ha valaki olyannal beszél, a kinek a nevét, állását nem tudja. Az angol nyelvben erre a *sir* megszólítás való, de Amerikában ezt a szót igen ritkán használják, — talán mert tudják, hogy a feudális kor maradványa, a mint hogy Angolországban ma is még nemzeti rangot jelent a név elé tett *Sir*. E helyett a «boss» szót szeretik használni az amerikaiak, különösen az alantabé állásúak az úri néppel szemben; az újságírók is, a bérkocsis, a napszámos «boss»-nak szólítja a vejejét vagy munkaadóját. A «boss» politikai címzést is lett és bár sokszor csúfságul használják, a népesség nagy tömegei tisztelettel fejezik ki vele. A déli államokban, a hol talán a spanyol és francia vérkeveredés révén a címzerek sokkal többet adnak, a «sir»-t használják, még pedig tüntető gyakran és mindenkiel szemben. A műveltebb osztályok azonban éjszakon se használják a «boss» szót udvarias megszólításnak. A kisebb kereskedő, vagy farmer *barátjára*, vagy *szomszédjára* szólítja, a kivel beszél. Ezzel nem csak hogy nem alázza le magát azzal, hogy elismeri a vele beszélőnek felsőbbbbségét, hanem az egyenlőség gondolatát hangsúlyozza vele szemben. Ez a szokás Connecticutból származott s népies eredetű. Mikor a falun halja az ember, ismerősök között, kedvesen, bizalmasan hangzik, de ha a nagy városban szólítja teljesen idegen ember barátjának vagy szomszédjának, kissé furesa annak, a ki nem szokta meg.

Hölgyekkel szemben, ha nevüket nem tudják, Amerikában a nagy városokon kívül ritkán hallani az Angliában szokásos «madam» megszólítást, a mely a leányoknak is kijár. Az amerikai inkább *Mistress*-nek, vagy *Miss*-nek szólítja az ismeretlen hölgyet, bár ki van tve annak, hogy a kisaszonny szólítja asszonyának s fordítva. Ép az ilyen esetben kellemetlenné is válhat fölértés kikerülésére vették használatba a «lady» címzést, mely Angolországban így nem igen hallható.

Az előkelő társaságban azonban az angol divat befolyása alatt ezek az eredeti amerikai címzések jórészt ismeretlenek. A különbség csak az, hogy az angol lekiismeretesen vigyáz, hogy helyesen mondja a vele beszélőnek a címét s rangját, míg az amerikai igen gyakran eltéved az európai arisztokratikus címzések szövevényében. A legelőkelőbb amerikai társaság azután mindenben utánozza az angol főúri társaság szokásait s nagy tiszteletben tart minden nemesi címet, rangot. Ezért van, hogy egy-egy pénzvarokba került európai nagy nevet viselő főúr, különösen ha történelmi angol név viselője, könnyen kap gazdag feleséget az amerikai milliommosok leányai közül, a kik büszkének rá, ha grófi vagy hercegi korona ékesíti fejüket.

A KRISZTUS-ÉRMEKRŐL.

A «Vasárnapi Ujság» ez idei hásvéti számában egy értekezés jelent meg *Maszák Hugó* úrtól, a Krisztus-érmekről, a mire egy pár megjegyzést kívánok tenni.

Mindenek előtt megjegyzem, hogy a Maszák ezikke nyomán az eddig ismert és leírt Krisztus-érmekek eggyel szaporodtak, nevezetesen a Maszák birtokában levő *genfivel*, mely ezüst, holott a többi csak réz.

Az érme olvasására nézve más véleményben vagyok, mint Maszák. Ő ugyanis oly elismert tekintélyekre támaszkodva, mint Goldziher Ignác és Kaufmann Dávid, az egyhangzó érme olvasásának kétes részében azt az olvasást fogadja el, mely magyarul azt teszi: «Emberből lett élő». Holott a «Vasárnapi Ujság»-ban közölt fotografiai majdnem világosan e szavakat tüntetik föl:

אלוים אדם אשר
 aszuj adam wa-elohim

azaz: «Istenből ember lett.» S ez a mondas egy jellemző keresztény dogmát, az incarnatiót,

fejezi ki, és azért megmaradok abbéli nézetemnél, melyet az «Archaeologiai Értesítő» 1901. áprilisi számában fejtettem ki, hogy csakis ez az olvasás a helyes. A Wagenseil által leírt érem, melynek képét Maszák szintén közli, hasonló gondolatot fejez ki:

ישוע נצרי משה יהוה ואדם יהוה
 jáshud ve-adám Jehova mesiaeh Nozri Jésha

azaz: *Nazarethi Jézus Krisztus Isten és ember egyúttal*, a mi ismét a keresztény incarnatió-dogmát juttatja kifejezésre. Igaz, hogy a nyelvezet ellen lehet kifogás, mert az «Isten» fogalmat nem szokás a «Jehova» szóval kifejezni — a többi érme helyesen «előhim» szóval fejezik ki — de ez nem változtat sem az olvasás biztonságán, sem az értelmén, és így az a két rendbeli érem, melyből Maszák két csoportot igyekszik csinálni, értelem tekintetében teljesen egyenlő.

Az aradi érem, melyet Maszák szintén tüzetesen ír le, ugyanazon olvasást és értelmet tünteti föl.

Érthetetlen, hogy habár Maszák maga is idézi egy régi rabbinak abbéli állítását, hogy a Krisztus-érmekek nagyon gyakoriak, ő mégis ritkának mondja az érme (a Wagenseil-félék?) előfordulását és ebből következtet is. Az érme ellenkezőleg nagyon gyakoriak és olvasásuk is egészen biztos.

Szerintem minden valószínűség szerint zsidók gyártották az érmekeket. Még a Wagenseil-féle érem is, melyet Maszák keresztény származásúnak tart, nézetem szerint zsidó gyártmány; nincs ugyanis semmi ok, a miért ezt az érmét külön kellene választanunk a többi-től. Ennek nem szól ellene az a körülmény, hogy ez érmen az Isten-név Jehovának van írva, a mi, mint Maszák helyesen megjegyzi, a zsidóknak nem szokásos, de viszont azt kell tekintetbe venni, hogy amuleteken, varázsszereken, emléktárgyakon — a minő kétségkívül a Krisztus-érem is, — épen az ünnepeknél és a szokatlanabb formáit az Isten névnek használják a zsidók; erről bárki meggyőződhetik, ha valamelyik zsidó-templomba bemegy (pl. a dohány-utcai templomba), ott fogja látni a keleti részen az ismert négy betűt, mely a Jehova-nevet adja, sőt úgy tudom, hogy minden nagyobb római katolikus templomban is meg van az e négy héber betű (tetragrammaton). A mennyiben pedig amek érme nyilván keresztények számára készültek — hisz mai napig is keresztény családoknak találtaknak, — egyenesen szükség volt az Isten-névre ezt az ünnepelesebb formát adni, mert a keresztények jóformán csak ezt az alakot tekintik kiválóan szentnek, és így a zsidó üzérkedők a keresztény vevőközönségre való tekintettel alkalmazták ezt az Isten nevet.

A mi a Wagenseil-féle érmét a többi-től még megkülönbözteti, az azon körülmény, hogy Jézus neve héberül *Jésua*-nak van írva, a többi érmeken *Jésu*-nak; előbbi a teljes, utóbbi a rövidített alak. A rövidített alakot inkább hiszve nálják a zsidók; nem ezáltalosan, hanem mivel így fejlődött az új héber nyelv, és épen az a körülmény, hogy legalább egyszer a teljesebb *Jésua* alak is előfordul, mutatja, mily alaptalan Zanolininek (Lexikon, Padua 1747, «Jézus» czikk alatt) azon vélekedése, hogy a zsidók e dolgokkal gúnyt akartak volna űzni, holott az egész nem volt más, mint egyszerű üzleti vállalkozás.

Dr. Krausz Sámuel.

UTAZÁS MA ÉS RÉGEN.

Most, a mikor rövid idő alatt Budapesten is meg fog nyílni az első automobil-kiállítás, alig tehetnők valamivel szemléltetőbbé a kezdődő század nagy vívmányát a közlekedési kultúra terén, mint ha párhuzamba állítjuk a forgalmi eszközök mai tökélyét azzal az idővel, a midőn a legkatholikusabb királyt is jó Páris városának mérhetetlen sarán négyes ökörfogatnak kellett keresztül segíteni.

De azért csak alig több mint fél százada annak, hogy a mesék világa csakugyan megvalósult s már-már mindenki hét mérföldes eszmákat ölthet magára, hogy közelebb hozza egymáshoz a távolságokat.

Ezer és ezer év telt el, s az országokat és

nemzeteket még mindig legyőzhetlen messzeségek választották el egymástól; alig vettek tudomást egymásnak létezéséről. Pedig a XVI-ik század óta már a föld mai alakjában csaknem teljesen fel volt fedezve, s mégis mennyi akadály tornyosult az emberiség elé az ismerkedés lehetőségének.

Ismerjük az ókorban is a gyors közlekedés egyes példait, de akkor nem a béke és haladás, hanem csak a háború és gyűlölség érdekében. Julius Capitolinus hitelt érdemlően hagyta ránk, hogy 258-ban egy hírnök, a kit Aquilejából küldtek Rómába, hogy hírdelje Maximin császár és fia meggyilkoltatását a lázadó katonák által, oly gyorsasággal tette meg az utat váltott lovakon, hogy már negyedik nap megérkezett s egyenesen a színházba rohant, a hol épen előadás volt, hogy megjelentse a nagy eseményt. Pedig a távolság Aquilejától Rómaig Bolognán át körülbelül 770 kilométert tett ki, egy napra tehát 192 kilométer esett.

Még vagy harmadfél századdal előbb, Julius Császárról is tudjuk Svetoniusból, hogy hihetetlen gyorsasággal («incredibili celeritate») tett meg rengeteg utakat mindig legiói élén, leggyakrabban gyalog, hajadonfótt, néha bérelt kocsin, miközben folyókon úsztatott át, futárokat küldött előre s naponként száz mérföldet járt be, azaz 148 kilométert, miután a római mérföld körülbelül 1473 méter volt.

Ennek ellenére tulajdonképen modern közlekedésről, olyanról, mely a béke nagy kulturális feladatai támogatásában lelje czélját, nem is beszélhetünk az ó-kor népeinél. Nem beszélhetünk még hosszú évezredekkel utóbb sem. Hiszen még a XIII. Lajos korabeli Franciaországban 1623-ban is Páris és Orleans, Troyes vagy Amiens közt közlekedő kocsijáratok indulási idejét hetenként egyszerre szabta meg a parlament, még pedig naponként 10 lieu-val, ősszel és télen, nyáron és tavasszal pedig 14 lieu-val, a mi nem tett többet 45–70 kilométernél. Tehát Párisból Orleansig, a mely utatma 1 óra 48 perccel alább tesznek meg, két egész napra volt szükség, Párisból Troyes-ig pedig, a melyre ma elég 2 óra 7 perccel, majd három napot vett az utazás igénybe.

Colbert reformjai, az általa 1691-ben meghonosított nyolcz ülések kocsi sem sokat javított ezen a helyzeten, mindaddig, míg helyet nem adott a XVIII-ik század közepe táján fölmerült «dilizánczok»-nak, melyek már nyáron öt, télen pedig hat nap alatt röpitették az utast Lyonba, személyenként 100 frankért, beleértve az ellátást is, a mihez még a podgyászokért és mállhokért minden font súly után 6 sol-nyi pótdíj járult.

Vége a forradalom jelentékenyen kiterjesztette a személyforgalom módját, a midőn 1793 augusztus 30-án új postakocsikat léptetett életbe, melyeknek gyorsaságát óránként legalább 2 lieure (9 kilométer) fokozta, a helyek árát pedig személyenként 1 livre és 10 solban állapította meg. Az utolsó ilyen kocsi 1857 augusztus 23-án tette meg még egyszer az utat Touloun és Montpellier közt, akkor már fél óránként 9 kilométer sebességgel.

Ki hinné, hogy ma már átlag 25 szörte nagyobb gyorsasággal utazhatunk, mint utazhattak eleink a XVIII-ik század végén, és pedig kilométerenként négyszerte kevesebb költséggel. Példának okáért a Páris–Calais-i 295 kilométernyi utat véve alapul, míg 1692-ben még egy kilométert 6 óra alatt lehetett csak — átlag számítással megtenni, s míg 1834-ben is 9 kilométerhez 7 óra kellett, addig ma 90 kilométert hagyunk hátra 8 óra alatt. A mi pedig a állítási díj kilométerenként 0.1952 frank volt, ma az első osztályon nem több kilométerenként 0.1120 franknál.

Ezt a mélyreható változást természetesen csak a közlekedési technika óriási fejlődése tette lehetővé.

Ahátos kegyelettel tekintünk ma már a múzeumok ritka ereklyéi közt itt-ott még fennmaradt hordszékerekre, melyeket jámbor eleink, urak és hölgyek egyaránt kisebb távolságok megtételére használtak városokban. Pedig nem egy ezek közül ugyancsak diszesen és czifrán volt kiállítva. Emelől rúdjok fogantatja is leg-többzser sárgaréz vagy aranyozott fa volt. És különös súlyt fektettek a tehetősebbek a két székhordozó gondos összevágatására is. Ter-

HORDSZÉK A XVII-İK SZÁZADBÓL.

SÁRKÁNY-AUTOMOBIL.

metre, arcra csak úgy össze kellett illeniök, mint ma pl. egy pár orosz ügétőnek, mert ép úgy pompáztak, ép úgy kérkedtek velök, mint ma egy ügétő-verseny pályanyertes sportsmanjai.

Később aztán mi mindent fel nem használtak, hogy a motor-gép, vagy a ló- és embererő hiányát pótolják. A kocsis elé fogott sárkányok regéje nem csupa mende-monda, csakhogynem valami eleven, tüzes hydrákat kell értenünk alatta, hanem ártatlanul fizikáló papírsárkányokat. Igenis, a papírsárkány volt egy ideig hivatva azt a hajtórőt szolgáltatni, mint ma a villam, benzín vagy gőz. A múlt század elejéről maradt is fenn rajza egy ily automobilnak, melyen ma legfeljebb csak mosolyoghatunk. Ne higgyük azt se, hogy az első gőzhajó valami gyorsasággal bírt volna. A gőzhajót 1681-ben Popin találta fel s 1707-ben Fuldában tette először próbára. De még sokkal később is, mint a képen látjuk, kezdetleges szerkezete miatt alig használhatták előnyvel.

A mai automobil volt az első típusa Stephenson korszakalkotó találmányának, a vasútnak is. Ámde a múlt század elején készült gőz-automobilok még alig hasonlítanak a ma használtakhoz. Csekély működő képességök szükségessé tette, hogy minden lehető alkalommal vizet vegyenek fel kazánjaikba. Minden tó és minden pocsolya alkalommal kinálkozott erre, de mivel szivattyú nem volt kéznél, iszap és piszkos is bőven jutott a vízzel együtt a kazánba, a mi aztán rövid idő alatt az egész gépezetet tönkre tette.

Mindamellett csak a tulajdonképeni vasút szorította ki végkép a gőzkocsikat elfoglalt helyükből, melyet most lassanként újra kezdenek visszahódítani a közlekedési technikában. Még 1853-ban is London és Paddington közt gőz-omnibusz látta el a szolgáltatást automobilokkal, a melyeket Poroszországban ma ismét mind nagyobb mértékben kezdenek alkalmazni. Természetesen az az időbeli vasút alatt sem

gondolhatunk mindjárt a mai luxus-vonatokra. Nyitott, födetlen kupék voltak még csak az akkori vasúton, régi postakocsik kerekeiből összetakolva, s a személyszállító vonatok primitív berendezése alig vehetkedhet még az akkor divatozó postakocsikéval is, eltekintve attól, hogy a lokomotívok gyorsasága is sok kívánni valót hagyott fenn. És ma? Ma nem elég többé a vasúti közlekedés hihetetlen tökélye sem, egy modern verseny-automobil nemcsak diadalmasan versenyez vele, de minden valószínűség szerint nincs messze az idő, a mikor tül is haladja.

BORIVÓ LOVAK.

Franciaországban az utóbbi időben nagyon sok bor termelt, s mivel mind több és több területet ültetnek be szőlővel, már attól tartanak, hogy majd nem tudják a gazdák boraikat litérenként még 4–5 fillérjével sem értékesíteni. Ez okból sokat beszélnek most arról, hogy a bort háziállatok, különösen lovak táplálására is lehetne használni. Egy nagybirtokos kísérleteket is végzett házi állatainak borral való táplálására. A bort darával keverve adta lovainak s az eredmények, melyeket elért, állítólag igen kedvezők.

Régóta ismeretes már, hogy a kimerült lovakat igen jól fel lehet frissíteni borral kevert zabbal, olyformán, hogy egy liter zabot egy liter borban adnak a lónak. Eddigél azonban ezt az eljárást csak nagyon kivételesen, versenyek alkalmával gyakorolták, a gazdasági életben nem igen tulajdonították neki fontosságot.

Egy *Monclar* nevű francia mezőgazda már 1875-ben tett erre vonatkozó próbákat, melyekre az adta neki az alkalmat, hogy az 1874 és 1875 években igen sok bor termelt és nagyon alacsony volt az ára. Nem minden ló itta meg a bort mindjárt előszörre. *Monclar* úgy szoktatta őket hozzá, hogy a zabdarájuk felét összekeverte borral s mikor ezzel összevegyült, ráborította a rendes zabdara-adag másik felét. Napról-napra mind kevesebb tisztá zabot adott a lovaknak s ily módon néhány nap múlva az a ló, mely azelőtt undorodott a bortól, meg se ette a zabot, ha nem volt borral keverve. *Monclar* ekkor lassanként mind több és több bort adott a lovaknak s megfelelően kevesebb zabot, úgy hogy végtére egyik-másik már majdnem tisztán itta a bort. Némelyik roppantul meg is szerette — pedig bizonyára nem épen a legjobb borral kínálgatták — s bár ugyanannyi kiló zabbal kevesebbet kapott, mint a hány liter bort megivott, nagyon jó állapotban maradt, nem gyengült, se nem soványodott meg.

Monclar kísérletei arra az eredményre vezettek, hogy egyáltalán nem származik semmi baj belőle, ha a lovak zabjának egy részét, legalább is a felét borral helyettesítik. Ez lehet akár mily silány minőségű, vagy megtörtött bor is. Csak ha megevezesedett a bor, akkor nem lehet használni, mert a ló nem issza meg.

Most mozgalom indult meg a francia délvidek gazdái között, hogy *Monclar* kísérleteit folytassák, eredményeiket pontosan megállapítsák, mert ha a lovaknak s egyéb házi állatoknak borral való táplálása el tudna terjedni, akkor ép azokat a silányabb minőségű borokat lehetne az úton értékesíteni, a melyekre most nem akad vevő.

ÉJJELEI FÉNYTÜNEMÉNY.

Régóta észrevettük már, hogy az égboltozat magasabb régióiból, avagy a felhőkből néha megmagyarázhatatlan módon győnye fény sugárzik ki. 1783-ban és 1831-ben Közép-Európában és Afrika északi részeiben általános volt ez a száraz ködnek nevezett phosphoreszű fény, melytől egész éjszakán át oly világosság volt, hogy az irást is el lehetett olvasni. Berlinben, Gennában, sőt Szibériában is egyszerre lehetett látni ezt a tűneményt, melyet akkor a frielandi meteorok égésének tulajdonítottak. Bectaria természetvizsgáló Olaszországban megfigyelte, hogy a téli sötét éjszakákon egyes szétszórt fellegek összehúzódtak, az új felleg is ritkás volt, de pirosas fényt bocsátott ki, mely elég erős volt arra, hogy a nyomtatott betűket el lehessen olvasni. Mivel ez az éjjeli tűnemény

különösen hóesések után mutatkozott, Bectaria villamos áramnak tulajdonította. Arozo híres tudós kimutatta, hogy néha tavaszi és őszi sötét éjeleken, noha a hold nem világított, szintén volt valami halvány fény, melynek eredetét nem tudták, s mely elég erős volt arra, hogy az utat jól bevilágítsa.

Humboldt is megemlékszik egy fénylő ködről, mely 1743-ban újhoid idején annyira világított, hogy 200 méter távolságban világosan meg lehetett a tárgyakat különböztetni. 1862 október 28-ika éjjelén, midőn sem holdfény, sem sarkfény nem volt, Baxendoll csillagász Washington mellett oly világosságot látott, mintha legalább is holdfény lett volna, de a tümemény csak két percig tartott, azután megint teljes sötétség állott be. 1871 november 14-ikén Halléban szintén világos éjszaka volt, bár még csillagokat sem lehetett látni a

ban mutatkozott s melyet akkor az ismeretes nagy természeti katasztrófával hoztak összeköttetésbe, midőn a tűzhányó kitörése miatt 75 ezer ember vesztette életét, — a rejtelmes fény összefüggését azonban sem a vulkáni kitöréssel, sem egyéb természeti jelenséggel elégtőleg megmagyarázni, mind maig nem tudták.

EGYVELEG.

* A posta gyorsasága. Egy Londonban február 8-án feladott, Hong-Kongba címzett levelező lap oda márczius 13-án ért, és még az napon visszaküldve, április 13-án Londonba a feladó kezébe jutott. A levelező lap tehát a föld körüli útát 64 nap alatt, vagyis 16 nappal előbb tette meg, mint azt Jules Verne egyik regényében megírta.

helyen régebbi geológiai korszakokból eredő fatörzsek vannak nagy mennyiségben, melyek anyaga teljesen szilárd és elpusztíthatatlan. Ezeket a fákat különösen azért bányászják, mivel a kőhíneket előszeretettel csináltatják ily fából koporsókat.

* A leghosszabb lóvasút jelenleg Buenos-Ayres és San-Martin között van. Mintegy 80 kilométer hosszú s 13 órán át közlekedik rendszeren oly módon, hogy nappal óránként, éjjel pedig kétszer indul el mindkét végállomásra.

* Fagyasztott juhokat ma már óriási mennyiségben szállítanak Új-Zeelandból Londonba. Naponta mintegy 15,000-et, évente hetedfél milliót.

* A legnagyobb gyufagyár Ticholmban van Svédországban. Állandóan 1200 munkás dolgozik benne s naponta 900,000 gyufadobozt készítenek.

* A londoni virágkereskedők évenként 24 millió korona ára virágot adnak el. A piacra került virágok legnagyobb részét télné idején Nizzából és a Riviera vidékéről szállítják.

A BOEROK BUDAPESTEN: DE WETT ANDRÁS MEGKOSZORÚZZA PETŐFI SZOBRÁT.

Welanwam fényképe.

világos-szürke színű köddel bevont égboltozaton. Úgy látszott, mintha a köd mögött a teli hold világítana. Éjjel tájban a világosság annyira erősödött, hogy az apró betűs nyomtatványokat is el lehetett olvasni és igen távol eső tárgyakat oly világosan meg lehetett különböztetni, mint nyári hajnali szürkületkor.

Közép-Európában már több év óta nem tapasztalták ezt a sajátos tümeményt, kivéve Svájc középső részét, hol 1895 óta többször láttak titokzatos éjjeli fényt. Legelőször egy falusi levélhordó vette észre, ki különösen az őszi hónapokban újhoid idején több ízben látta. A Rigi-hegy csúcsán 1898-ban október és november havában szintén újhoid idején élénk éjjeli fény mutatkozott.

A tümemény a természettudósok előtt még most is titok. Nem lehetetlen, hogy az időjárás változásával függ össze, de az okot megmondani nem tudják, mivel aránylag csekély számú észlelet történt még ebben az irányban. Többet azt tartják, hogy e tümemény rokon azzal a feltűnő pirullattal, mely Európában a csendes-tengeri Krakatau vulkán kitörése idején általa-

* XIII. Leo pápa erősen burnótozik. Az általa használt burnót Amerikában készül számára, hol abba a csomagolás előtt finom erős rózsaszalagot kevernek, melynek illatát a pápa nagyon kedveli.

* London városának hatósága a kincstárnak évenként hat lópatkót a hozzávaló szeggekkel köteles átadni. Ez a különös szolgáltatás onnan ered, hogy 1234-ben egy londoni kovács a kincstártól Szent Kelemen külvárosában egy telket bérelt, melyért évenként hat patkót tartozott adni. Ezen telek utóbb a mondott kötelezettség mellett a város birtokába jutott, mely azóta a hat lópatkót pontosan beadja. A telek mostani értékét különben harmadfél millió forintra becsülik.

* A léghajót nagyon prózái célra használják fel Párisban. A mosóintézetekből ugyanis 40—50 méter magasságra kötött léggömböket eresztenek fel, melyekhez bambuszrudakat erősítenek, rárakván ezekre a mosott fehérneműket. Naponta hatszor egymásután száríthatnak ily módon fehérneműket.

* A kabelek lerakása és kiigazítása céljából jelenleg mintegy 40 gőzhajó jár folytonosan a tengereken. Egy ily hajó egyetlen úton 4633 kilométer kábel rakott le.

* Fabánya is van művelésben Tonkingban. A homokos talajban mintegy hét méter mélységben egy

* Londonban a villamos vasút kocsjai éjjel-nappal perccenként közlekednek. Minden kocsit ötven embert szállíthat egyszerre.

* Különös végrendelet. Ezelőtt hat évvel egy birminghami különöz hölgy 400 ezer forintból álló vagyonát oly kikötéssel hagyta a walesi hercegnek, hogy ez 380 darabból álló macska-falkáját életfogytig eltartsa.

* Az angol közokmányokra évenként 288 millió koronát költenek; egy-egy beteg naponta átlag hét koronába kerül.

* A monte-carlió játékbank bérlői a múlt évben 2,040,000 koronát fizettek az uralkodó hercegnek. Ezen összeg fele a herceg magánpénztárába kerül, a többi a papság, valamint a hadsereg fentartására szolgál. Ezenkívül a bérlők a színház, a zenekar, s a kertek költségeit is fedezik, de azért évenként átlag 4—6 millió frank hasznot raknak zsebre.

* A sakk, domino, baccarat és lansquet játékok Khinából erednek, s ott két vagy három ezer évvel ezelőtt keletkeztek. A Khinai király születése előtt már ismeretesek voltak.

* Az eddelél szolgáló khinai kutyák nyelve kék-fekete. Ezen faj kutyák soha sem ugatnak és nagyon csendes természetűek. A mennyei birodalom lakói évenként ötödfél millió kutyát esznek meg.

DE VALLENTIN VILMOS BOER VEZÉRKARI KAPITÁNY.

A BOEROK BUDAPESTEN.

Túlradó lelkesedéssel fogadta fővárosunk közönsége a vitéz boer nép képviselőit, kik a múlt hét utolján ide ellátogattak: a híres De Wet Krisztián tábornok unokaöccsét, De Wet András, Vallentin kapitányt és báró Reibnitzot, a nemzetközi boer-liga elnökét.

Szeretettel gondolunk rájuk vissza most is, és bizonyára szívesen veszi az olvasóközönség, ha utólag néhány adatot elmondok eme férfiakról s itteni időzésüket is röviden vázoló. A két első életére vonatkozólag saját szavaik

s a kezembem levő holland nyelvű kéziratok nyomán a következőket mondhatom el:

Andreas Gerhardus De Wet (s nem De Wett János mint a lapok általában írták) 1876-ban született a Fokföldön, atyjának nagy kiterjedésű farmján. 1896-ban Transzvalba ment, hol tanulmányait bevégezvén 1899-ben szeptemberben a háború kitörésekor, mint önkéntes a hadseregbe lépett hadnagyi ranggal. A háború elején Natalban volt s részt vett az 1899. okt. 20-án Dundee mellett vívott ütközetekben. Majd Joubert tábornok alatt részt vett a Ladysmith mellett október 30-án vívott csatában s az estcourt expedícióban, honnan visszatérve, Joubert Botha tábornokhoz osztotta be. Az angolokra nézve végzetes colensói ütközetben december 15-én, egyike volt azoknak, kik a 11 ágyú elvételenél hősiessé küzdöttek s azokat a Tugelán átszállították.

A kormány ekkor a Fokföldre való betörés szervezésével s végrehajtásával bízta meg, Jooste kommandans mellé rendelve, mely expedíció Magersfonteinből indult ki, hol ez időben Cronje tábornok tartózkodott, 200 emberrel indultak el, Swenykent mellett kelve át az Oranje folyón s útjokat Gruikalandon át vették. Egyenesen Prieska felé vonultak, melyet a szabad állam nevében Oranjehez csatoltak jelentettek ki s túlnyomóan holland eredetű lakosainak fegyverfoghatóit magukkal vitték az expedícióra. Czeljük az volt, hogy az angol haderő hátába kerüljenek s a fokföldi vasutat De Aar mellett hatalmukba kerítsék. Minthogy pedig csapatuk gyenge volt ily nagy feladat végrehajtására, azon taktikához folyamodtak, hogy az angol községeket egyenként elfoglalják s velük tartó lakosaikat maguk közé vegyék. Prieskaból Jooste és De Wet 14 emberrel Kenhart felé mentek, hol angol tisztet által vezetett 60 felfegyverzett kaffer által éjjel megármadtattak teljesen fedetlen helyen s isten csodája, hogy csak 2 halottjuk s egy pár könnyű sebesültjük volt a támadás után. Megdöbbenek erre s azt hitték, hogy vissza kell térniök. Csapatjuk ekkor már csak 12 emberből állott, de egy része ezeknek napkeltével mégis rohamot

DE WETT ANDRÁS BOER PARANCSONK.

akart intézni a község ellen. Ezt azonban De Wet nagyon is merésznek látván, csett gondolt ki. Kora reggel egyik társukat ultimatummal a község parancsnokához küldte, komolyan felszólítva, hogy ha egy óra alatt a helyőrség fegyvereit a község végére ki nem hordja, s fegyvertelenül oda ki nem áll, ágyúzatni fogja a községet. A esel bevált. Reggel nyolcz órakor a község megadta magát, mert a De Wet csapatának nagyságáról s felszereléséről sejtelmök sem volt. E község boer-barát lakói közül 600-an egyenesen hozzájuk csatlakoztak.

Az így megnövekedett csapat felével Jooste éjszakkal ment Oranje-River felé, De Wet pedig

Simó Károly.

Habóthy Sándor bizottsági elnök.

Szalay Károly.

Rothkötvi Artúr.

Uher fényképei után.

A BOER VENDÉGEK ÉS A BUDAPESTI FOGADÓ-BIZOTTSÁG.

Dezso főrek amateur felvétele.

Strobl Zsófia és Bruck Hermina kiállítása.

A MAGYAR MŰVÉSZNÖK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

Hőstetteiről nem szeret sokat beszélni s számos sebei közül csak nehezen mutatott meg néhány súlyosabb természetűt. Hogy nálunk léte alatt beteg volt s ágyban maradt párszor, nem áll; de az utazás s a sok beszéd kifárasztotta s mint említé, jobban szeretné, ha hü fegyverével beszélgethetne.

Mint arczépe is mutatja, csinos férfi s gondosan öltöztetve szeret megjelenni a nyilvánosság előtt. Elűtően holland testvéreitől, nem dohányzik soha s csak szeszes itallal sem él. Fő eledele a tej s talán eszes most történt meg vele először, hogy néhány korty bort ivott. Hazája igaz ügyének győzelmén rendületlenül bízik s el van tőkelve hona szabadságért utolsó csepp vérig küzdeni. Rendkívül Istenfélő s vallásos.

Különösen meglepett, hogy hazánk történetéről egész alapos tájékozottsággal bír s valóban rajong magyar fajunkért, melyet Európa boer nemzetének tekint múltjáért s szabadság-szeretetéért.

A De Wet kisérétében levő VILHELM VALLENTIN eredetileg néze porosz, s 1862-ben született nyugati porosz Frizlandban. Tanulmányait a tübingi s berlini egyetemen végezte s ez utóbbin avatták az államtudományok doktorává. Mint porosz állami hivatalnok két évet Kamerunban töltött, majd Indiában, Új-Guineában Jáván s Ceylonban szolgált ugyanilyen minőségben. 1881-ben részt vett a Jameson-féle betörés elleni transvaali háborúban s ez időtől transvaali állampolgár lett. A jelenlegi háborúban jelen volt a Dundee, Ladysmith, Modderspruit, Tugela, Escourt melletti csatákban a német legióval.

Ezután De Wettel s Schoemannal működött együtt mint vezérkari százados; részt vett a Koosberg, Rietfontein, Rensburg melletti csatákban, majd Bothával Klippriversbergnél, honnan Pretoria felé szorították s a város bevételekor itt elfogták, de becsületös s szabadon bocsátották. Minthogy azonban viselkedése gyanút keltett, Szent-Ilona szigetére akarták deportálni. Fokvárosban azonban sikerült neki a száműzöttek hajója helyett a kiutasítottak hajójára jutnia, mely Szent-Ilona helyett Vlissingenbe szállította több más hollandi kiutasítottal s így nyerte vissza szabadságát.

Vallentin dr. rendkívül képzett ember s a Transzválszáz általán a boerokat illető irodalomban már egész kis könyvtára valót írt össze, a melyek a boer háború alatti élményeiről, a delafrikai köztársaságról, a boerok szabadságharzaról, a háború okairól, a transzváli aranybányászatról, stb. szólnak.

Maga e pusztá sorozat is mutatja, hogy Vallentin dr. rendkívül munkás és képzett ember. A külföldi lapokban Transzvála és Oranjera vonatkozó ismertetések leginkább az ő forrás-munkái ból vétettek. Műveit ő maga illusztrálja szép rajzokkal.

E mellett mint transzváli állampolgár rajongó boer-barát, s a mily bátran elítéli az angolok embertelen hadviselését, ép oly őszintén felfedi a boer hadiszervezet gyarlóságait is. Annak a rendkívüli rokonszenvnek felbresztésében, mely a nem hivatalos Németországot a háború kezdete óta a boerok pártjára szólította, oroszlan-része van a Vallentin dr. irodalmi működésének

s műveiből a kiváló szabadsághőst s jeles íróit ismerhetjük meg egyszerre.

A De Wet kisérétében levő BANO REIBNITZ-ről nincsenek közelebbi adataim. Ő a boer-liga diplomatája. Magába zárkózott, hallgatag férfi, erős gyakorlati érzéssel s ügyes szervezési képességgel megáldva. Ő készíti elő rendszeren a küldöttség útját s vezeti a liga anyagi dolgait. Mig De Wet főként az erkölcsi siker, addig ő a szenvedő boer nemzet anyagi fölsegelésének ügyét viseli szíven s minden tekintetben nagy intelligenciájú férfi benyomását teszi az emberre.

Ennyit boer vendégeinkről.

Látogatásuk ideje alatt megérkezésük napjától eltávozásukig, mindenütt a legmelegebb rokonszenv kísérte a kedves vendégeket.

Junius 7-ikén este hét órakor érkeztek meg a nyugati pályaudvaron, hol senki se várt rájuk, míg ugyanakkor a keleti pályaudvar előtt s a kerepesi úton sok ezernyi nép gyűlt össze.

Junius 8-án délelőtt a Petőfi szobrát koszorúzták meg De Wet, meleg szavakkal áldozva a szabadság dalnoka emlékének. Innen a Nemzeti Múzeumba mentek, hol Szalay Imre igazgató kalauzálása mellett megtekintették az egyes osztályokat. Ezután a Szent István bazilika, majd az új Országház megtekintésére indultak, aztán az Akadémiában levő Országos képtárat tekintették meg. Délután előbb az egyetemi körbe mentek el, hol Taly Endre elnök üdvözölte őket, majd innen elmenve a budavári honvéd-szobrot koszorúzták meg De Wet rövid beszéd kíséretében, aztán a Margit-szigetet nézték meg. Innen Kossuth sírházát hajtották, hol óriási tömeg várt rájuk s De Wet megható beszéd kíséretében tette le nemzetének koszorúját, «a magyar Krüger» sírjára.

Junius 9-én délelőtt levelezéseiket végezték az Erzsébet-szállodában, melynek derek tulajdonosa Mayer az egész első emeletet rendelkezésükre bocsátotta ittlétük idejére. 10 órakor a Kálvin-téri református templomba mentek, hol Koréh András s. lelkes imájába és egyházi beszédbe szép szavakkal befoglalta a boer szabadságharzókat. Templom után Szász Károly püspök és Papp Károly lelkesen tisztelték. Az ősz főpap megható szavakkal kérte Isten áldását hazájuk igaz ügyére. Délután 5 órakor a Tattersalban óriási néptömeg jelenlétében megtartott a népgyűlést, melyet a Ganz-gyári dalárda tagjai a Hymnus elnevelésével nyitottak meg. Majd Hahóthy Sándor igazgató, a boerokat fogadó bizottság lelkes elnöke bemutatta a vendégeket a közönségnek, s felkérte De Wetet beszéd megtartására, melyet e sorok írója tolmácsolt a lelkes közönségnek, s végül holland nyelven a következő beszédet intézte De Wethez:

«Ha a történelem a világ ítélőszéke, akkor egy nemzet körvéleményének a miénkhez hasonló megnyilatkozását, az igazság mellett tett eskünek bátran nevezhetjük. A népek közvéleményében legtöbbször Isten-ítélet nyilatkozik meg s a rokon-, vagy ellenszenv nagy horderejű események csiráit hintheti el s keltheti ki a világ összes népeinek lelkében, melynek felbuzdulása vagy pusztító viharoként elsöpri az igazságtalanságot, vagy éltető melegével győzelemre juttatja a jog s igazság küzdelmét.

Őn, mint nemzete fájdalomának ékes szavú tolmácsa, elviheti távol honába hazánk fővárosa lakosságának igaz rokonszenvét, de egyúttal felháborodásunkat is tolmácsolhatja elnyomóik ellen, kik a népjogot s szabadságot lábbal tiporva, hazájuk Istenfélő s derek népét földönfutókká tették már is. De bizunk a gondviselő Isten igazságosságában, hogy igaz ügyüket győzelemre segíti, visszaadva hazájuk szabadságát, s mi büszkéik leszünk rá, ha a múlt nemzetek lelkét az önk igazsága érdekében lángra gyújtó szikra szabad hazánk fővárosa lelkes polgársága szívéből pattanhat ki legelőször. Fogadják szívvelyes köszönetünket bennünk vetett nemes bizalmáért, melyre biztosíthatjuk, hogy nemzetünk lelkes rokonszenvre lesz a legmértőbb válaszl!

Majd az Egyetemi Kör nevében a Kör elnöke Taly Endre beszélt, diszes babékoszorút adva át De Wetnek. Aztán Simkó Károly műgyegytemi hallgató szavalt a nagy tetszés mellett Szalay Károlynak «A boerokhoz» című ódját, melyet a közönség többször lelkes éljenzéssel szakított meg. Majd Vallentin Vilmos lépett az emelvényre s németül beszélt a boer háborúról, óriási tetszést aratva. Utána Szalay Károly felolvasta a gyűlés által egyhangulag elfogadott 7 pontból álló határozati javaslatot s a Krügerhez küldendő sürgönyt s egyúttal felhívta a

közönséget a boerok javára való adakozásra s a rendőrség tapintatos eljárásáért való elismerés kifejezésére. Ezután a Ganz-gyári dalárda tagjai elénekelték még Petőfi: «Tied vagyok, tied hazám» című dalát s Hahóthy Sándor elnök zárószavai után a közönség példás rendben eloszlott.

A népgyűlés után a boer vendégek sétakocsizást tettek, majd a Vampetics városligeti vendéglőjében tartották pihenőt. Innen a Wulfczirkszumba mentek, s az előadás végeztével hazahajtottak Erzsébet-szállodai lakásukba.

Junius 10-én délelőtt küldöttségeket fogadtak, délután pedig ismételt fölkerésekre Uher Ödön fényképész műtermébe mentek a szűkebb körű fogadó bizottság tagjaival, hol többször lefénykézték őket. Este hat óra 15 perczkor Hahóthy s Szalay szívvelyes búcsúszavai után, melyre De Wet is könyezve válaszolt, a nyugati pályaházból a nagyszámú közönség lelkes tüntetése mellett elutaztak Berlinbe, a nemzetközi boer-liga gyűlésére.

Meg kell még említenem ez alkalommal azt is, hogy a boer-liga említett tagjainak hozzánk való meghívása Vándory József fővárosi tornatanár eszméje volt, ki hónapok óta fáradozott fogadtatásuk előkészítésén. Ugyanő nyerte meg ez eszmének a belvárosi «Sas-kör» egyik elnökét, Hahóthy Sándor leányiskolai igazgatót, ki nemes buzgalommal karolta fel az ügyet és lelkes munkatársaival együtt semmi fáradságot nem kimélt, hogy a fogadtatás mentől jobban sikerüljön.

Az elért sikerrel meg lehetek elégedve úgy a boer vendégek, mint a főváros polgársága is.

Szalay Károly.

KOSSUTH LAJOS SZOBRA MONORON.

A magyar nép kegyelele ismét szobrot emelt Kossuth Lajosnak.

Monor község főterén áll ez az új bronz mellszobor, rácsossal elkerített emelvényen. A művet, mely Kossuthot élete delén ábrázolja, Gerenday Béla szobrász készítette.

Vasárnap, június 9-én volt a leleplezési ünnepély. A vasútnál kétszázötven fnyi bandérium várta a fővárosból jött vendégeket, a kik tíz óra tájban érkeztek meg Kossuth Ferenc vezetésével. Hosszú kocsisorban vonultak be a feldíszített főterre, a hol már akkor ünnepelőbe öltözött nagy sokaság várta őket, a község jóra való, lelkes magyar népe. Balla Lajos református lelkész volt az első szónok, a ki a szobor történetét mondotta el. Majd Lukács Gyula a kerület országgügyi képviselője mondott beszédet, melynek végeztével lehellott a lepel a szoborról. Az énekkar ezután egy hazafias dalt énekelt, Kossuth Ferenc pedig meleg szavakkal köszönetet mondott a szobor megalkotóinak. Még Pósa Lajos szavalt alkalmi költeményt s a jelen volt országgügyi képviselők közül is többen szónokoltak. A Kossuth-nóta eléneklése fejezte be az ünnepélyt.

TÜDÖBETEGEK SÁTORA A BUDAPESTI SZENT ISTVÁN-KÓRHÁZBAN.

Sokáig azt hitték, hogy a pusztító járványok, melyek időnként az emberiség soraiból ritkítják, legnagyobb ellenségeink, ma azonban már bizonyos, hogy a legpusztítóbb járvány, mely bizonyos időközökben tartja meg körűtját és szedi áldozatait, nem vészesebb, mint a tüdővész, az a betegség, melynek súlyosságát ugyan mindig ismerték, de a melynek elterjedési arányát és nagy pusztításait csak újabb időben tanultuk megismerni. Hisz csupán Magyarország 16 milliónyi lakosságából mintegy 60,000 pusztult el évenként tüdővészben; és ha ezen arány Európa többi országaiban némileg tán kedvezőbb is, nincs az Ó-világban olyan állam, mely ki ne adta volna már a jelzőt a tüdővész elleni erélyes védekezésre, Amerikában pedig még azt is elhatározták, hogy a kivándorlókat partraszállás előtt megvizsgáltatják s a tüdővészeseke kiszállását és letelepedését megakadályozzák.

A védekezés első része összeeszik a tüdőbetegek gyógyításával. Ma már mindenki tudja, hogy a tüdőbajok gyógyíthatók és pedig annál sikeresebben, minél hamarabb kerülnek gyógyítás alá.

Mirkovszky Gézáné kiállítása.

Dezso főrek amateur felvétele.

A MAGYAR MŰVÉSZNÖK KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

A gyógyítás maga az idők folyamán sokféle változáson ment át. Még nem is igen régen ennek a bajnak a gyógyításánál különböző orvosok játszották a főszerepet. Ma már a gyógyszerek csak másodsorba kerültek, mert a mostani fel-fogás szerint a tüdőbetegek sorsa főleg azok hygienikus és diétetikus kezelésétől függ, a mit kiváló szakferiák számos kísérlete és gondos megfigyelése is megerősít. Ez az új gyógyítási elv szülte azt a gondolatot, mely minden művelt nemzetnél egyre nagyobb tért hódít, hogy t. i. a tüdőbeteg e célra építendő és berendezendő sanatóriumokban gyógyíttassék és a melyik tüdőbeteg ilyen sanatóriumban fölvételt nem nyerhetne, lehetőleg olyan viszonyok közé helyeztessék és olyan kezelésben részesüljön, mint a minők mellett ezek a sanatóriumok üdvös működésüket nagy sikerrel folytatják.

Hazánkban Buda környékén most közeledik befejezéséhez a szegénysorsú tüdőbetegek sanatóriuma, a mely bár nem nagy számú beteg lesz képes befogadni, mégis igen fontos hivatást teljesít.

Ugyancsak most készül el és e napokban adták át a közhasználatnak a mellékelt rajzban feltüntetett «tüdőbetegek sátorát», mely a székesfővárosi Szent István-kórház szép parkjában van felállítva s elhelyezésével és cél szerű berendezésével teljesen alkalmas arra, hogy a kórházban ápolat tüdőbetegek megtalálhassák benne gyógyulásuk főkéllékét: a tiszta levegőt, melyet egész napon át, még nem verőfényes időben is élvezhetnek, és jó táplálkozás mellett a teljes pihenést, melyre a sátorban elhelyezett csinos nyugvó ágyak igen alkalmasak. Orvosi felügyelet és gyógyítás szempontjából a sátor a dr. Hochhalt Károly egyetemi tanár és kórházi főorvos vezetésével álló VII. orvosi osztálynak képezi függelékét és a sátor beteget ezen osztály orvosi személyzete gyógyítja. Összinté hála illeti meg a székesfővárosi tanácsát, hogy közreműködött arra, hogy a sanatórium létesítésének megkönnyítésére a főváros ingyen engedett át arra alkalmas telket, valamint azért a nagylelkűségért is, melylyen a Szent István-kórházban a tüdőbetegek sátorának elkészítését — mely a maga nemében az országban az első — elhatározta.

Végül megemlítjük, hogy a tüdőbetegek sátorát a megállapított terv szerint Buchwald Sándor budapesti vasuterv-gyáros készítette.

MAGYAR MŰVÉSZNÖK KIÁLLÍTÁSA.

Most történt először Budapesten, hogy a magyar művésznők közös erővel kiállítást rendeztek festményeikből, orvászati és iparművészeti munkáikból. Huszár Ilona báróné, az ismert művésznőnek a kezdeményezés érdeme s tekintetben; ő vetette fel a kiállítás eszméjét,

az ő buzgalma gyűjtötte össze a művésznöket. A műkiállítást a városligeti iparcarnokban rendezték s védnökségét Hegedűs Sándor kereskedelmi miniszter neje vállalta el.

Sok érdekes anyag gyűlt össze e kiállításon, a melyen kitűnt, hogy a magyar hölgyek a művészet terén is sikert tudnak fölmutatni. Állandóan nagy közönség látogatja most az iparcarnokot, melynek azt a részét, a hol a kiállítás van, izélesen földiszították. Mai számunkban két részletet mutatunk be belőle.

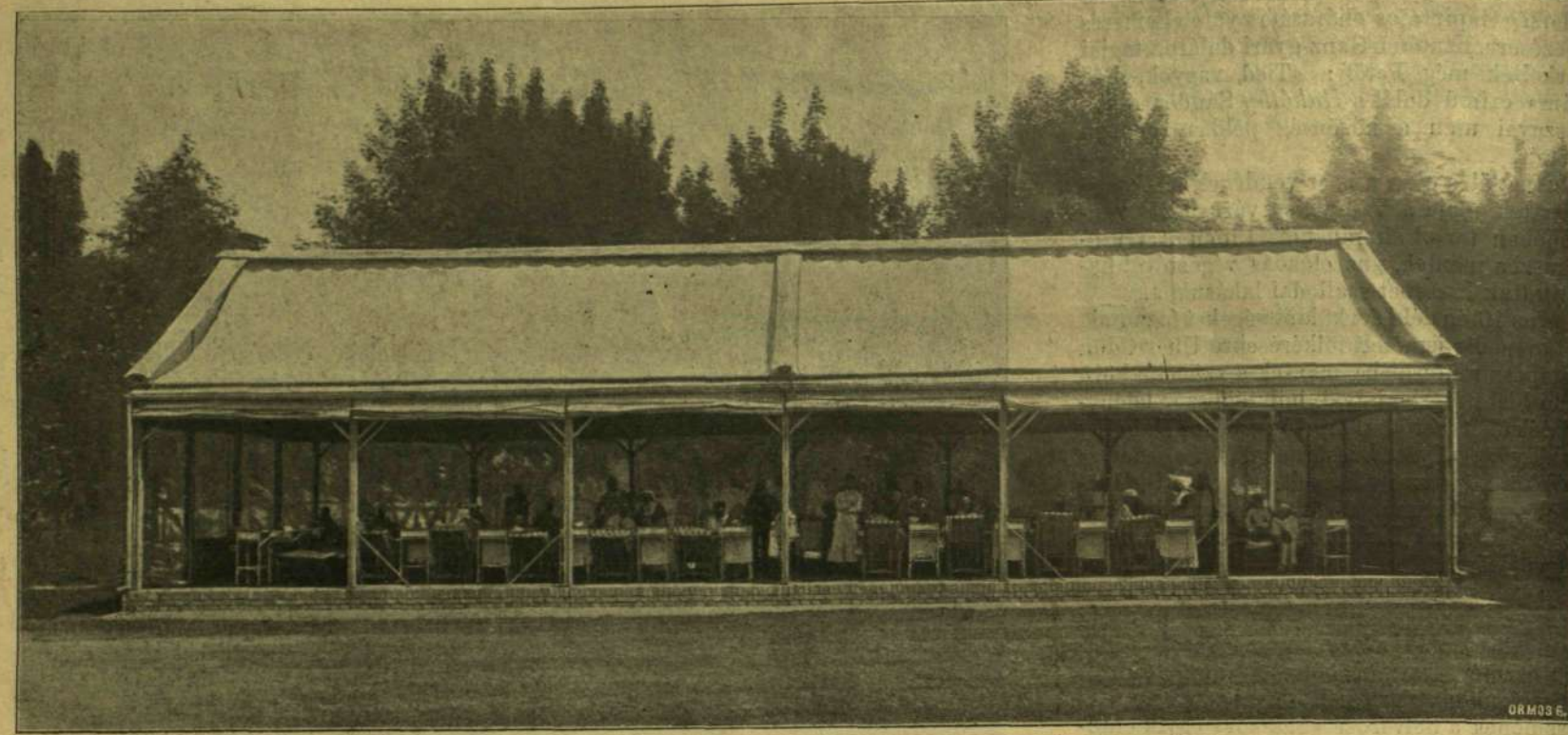
Az egyiket két, a Műcsarnok kiállításairól is ismert névű festőnő, Bruck Hermin és Strobl Zsófia képei láthatók, melyek élénken bizonyítják a két művésznő hivatottságát és készült-ségét.

Másik képünkön érdekes iparművészeti udjon-ság látható. Mirkovszky Géza Gizella égetett bársony munkái, diván-párnák, ruhadíszek, és egy szép napernyő. A bársonyba való égetésnek egész új módját találta fel Mirkovszky Géza, melyre szabadalmat is szerzett a melylyel meglepő művészi hatásokat ért el. Az eljárás lényege az, hogy megtüzesített, hegyes fém-pálcikával a bársonyt a rajz körvonala mentén kiégetik egész a szövetségig, a rajz belsejében pedig tovább égetik többé-kevésbé mélyre az eredeti minta árnyéklása szerint. Mikor ez megvan, az egészet levasalják és kész a munka. Ez egyszerű és könnyű eljárással valóban szép dolgokat lehet csinálni, különösen selyembársonyból.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A «Budapesti Szemlé»-ből ismét egy tartalmas füzet jelent meg, a június havi szám. Első közleménye Mariaffy Dávidnak, az utóbbi években figyelmet keltett írónak «A esoda-orvos» című elbeszélése, melyben az élet szenvedéseiből, kétségbeeséséből több kis eleven képet rajzol, s ironikusan fűzi bele a tanulságot, hogy mennyi bajnak orvossága az ital, az alkohol. Valaki álmodja e történeteket, s álmában doctor Alkohol csodaorvos vezeti a betegekhez. Dr. Pastiner Gyula a XV. század egyik lombardiai festőjéről Mantegna-ról írt tanulmányt, ki a rézmetszésnek is megalapítója Felső-Olaszországban. Pastiner érdekesen ismerteteti Mantegna fényes pályafutását, és alkotásait, s e mellett az akkori olasz művészetéről is ad ismertetést. A szerző az országos képtárban olvasta föl ezt a munkáját. A füzet további tartalma:

Jóbb Lajos társadalmi kérdést fejteget «A nő helyzete Amerikában» czímen. A «Pártpolitika és morál» című cikk közéletünk forrongásából fontos mozzanatot vesz elő s egy porosz bölesekdedőnek, Paulsen berlini egyetemi tanárnak erről írt művét taglalja. Vargha Gyulának az országos statisztikai hivatal igazgatójának a legújabb népszámlálásról az Akadé-

A TUDÓVÉSZES BETEGEK SÁTRA A SZENT ISTVÁN-KÓRHÁZBAN.

miában május 13-án tartott felolvasását találjuk meg ezután egész terjedelmében, becses adatokkal s azok magyarázataival. *Meller Simon* a *Műcsarnok tavaszi tárlatát* bírálja. *Léay József*től, kinek költői működéséről rendszeresen a *Budapesti Szemle* útján értesülnek a költészet barátai, *Karácsonyi veretek* című szép költemény jelent meg. *Bán Aladár Genetz* Arvid finn költő *Karjala* költeményét fordította le. Következnek két polemikus czikk. *Simonyi Zsigmond* «Az új német-magyar szótárról» czímen válaszol a *Szemle* egyik utóbbi számában megjelent bírálatra. *Erre V. J.* jegy alatt «Válasz *Simonyinak*» olvasható, s jegyzetben *Gyulai Pál* szerkesztő is közbe szól. A könyvismertető rovat *Palágyi Lajos* költeményeivel, s *Morvay-Gerece* «A képzőművészetek története» című munkájával foglalkozik. Végül *Sován János* fr nyílt levelet a szerkesztőhöz némely lap ama törekvéséről, hogy az idegen neveket és szavakat magyar helyesírás szerint írva a felismerhetőségig eltorzítják. A *Budapesti Szemle* előfizetési ára felévre 12 korona, egész évre 24 korona.

Hangok az éjszakában; írta *Honthy István*. Csaknem kizárólag hazafias versek vannak e kötetben; olyformák, a milyeneket élelappaink szoktak közölni. Rendszerint valami politikai esemény adja rájuk az alkalmat: a millennium egyes eseményei, Rudolf trónörökös emléke, Erzsébet királyné halála; s más, ezeknél sokkal jelentéktelenebb dolgok is. A szerzőnek azonban nincsen sem elég ihlete, hogy eszméivel meg tudja ragadni az olvasót, sem elég művészi ereje, hogy érzelmeit új, meglepő formában tudja kifejezni. Költészete alig egyéb száraz, sivár politikálásnál; ha néha akad is egy-egy jobb sor, vagy ötlet, szinte elvész a lapos, köznapi szóáradatban. Minden méltánylatunk mellett, mely a szerzőt hazafias érzéseiről illeti, nem mondhatjuk versicit sikerülteknek. Az egész kötetben alig akad egy-két vers, a mely csak részben is megállja a helyét. A kötet Pécséti jelent meg, a szerző kiadásában; ára két korona.

Kempis Krisztus követéséről, fordította *Pázmány Péter*. A keresztény vallásos irodalomnak egyik legnevezetesebb terméke, *Pázmány Péter*nek, a régi magyar irodalom legnagyobb stílus-táji fordításában, esinos, az imakönyvekhez hasonló kiállításban bocsátotta közre a *Lampel Róbert* (Wodianer F. és társa) czég. Ez új kiadás az 1624-ben megjelent első kiadás után készült s *Bellaugh Aladár* látta el bevezetéssel, jegyzetekkel s végén *Pázmány*nak ma már kevésbé használatos s nehezen érthető szavait s kifejezéseit magyarázó szótárral.

Drégely és Palánk katonai szerepe a törökök alatt. Írta *Matunák Mihály*. Sok levéltári, eddig részben ismeretlen adatot kutatót fel a szerző, melyek nyomán *Drégelynek* és *Palánknak* 1552—1593-ig terjedő történetét megírta. Munkájában számos adatot találhatunk az akkori harcász, mozgalmas időkre vonatkozólag; többek közt részletesen el van mondva a bakabányai vérengzés története is, a

melyből aztán majd háború keletkezett. A bakabányai hadnagy *Bory Mihály* ugyanis levélben párbajra hívta ki *Ibrahim* agát a palánki török lovasság parancsnokát. Ez száz török kíséretében meg is jelent Bakabányán, de *Bory* uram vonakodott a párbajtól, azt állítván, hogy *Ibrahim*nak harapós lova van. A török azonban nem akart másik lóra ülni, mire a párbaj abban maradt. A visszavonuló törököknek aztán az érsekújvári katonák hitszegő módon utánuk mentek s azok nagy részét levágták, vagy elfogták. A füzet Korponán jelent meg, ára 1 korona 40 fillér.

Giroflé és Girofla. Regény, írta *Ambrus Zoltán*. Régebbi munkája ez a jeles írónak és műkritikusnak, mely most másodszor is megjelent, a mi már magában véve mutatja a regény érdemes voltát s hogy az olvasóközönség szívesen fogadja. Az új, külsőleg is tetszetős kötetek *Singer* és *Wolfner* kiadásában jelentek meg. Ára a két kötetnek 3 korona.

Zola új regénye. *Zola*, a francia naturalisták híres írója *«Munka»* (Travail) című regénye, megjelent magyar fordításban *Lampel Róbert* (Wodianer F. és Fiai) könyvkereskedő kiadásában. Az események nagy gyártelepen történnek, hol ezer meg ezer ember ereje egyesül a gépek erejével, hogy acélgépjárat csináljon. Mélyen a földbe nyúlik a gyár folyton lüktető teste, de nem csak a természetes kerül a gyárszörnyeteg méhébe, emberanyagot is nyel magába, az is ujja alakítja. Az egészséges falusi emberek tömege átváltozik ványadt, beteges és ingerült lélkű munkáshaddá. Örömtelen az életük és nyomor leskelődik utánok. Az életből csak a maguk keserves fáradozását és sanjarságát ismerik. Nem esoda tehát, ha ez a tömeg is dühre gerjed olykor, bosszút akar állani a gyáron, mely halálra sanyargatja. Mi a bosszúja? Az, hogy kivonja magát a gyár nagy szervezetéből. Hiába vár aztán készen a gép, a kőszén, a villámtelep: a gyár halott, megölte a sztrájk... *«Munka»* két vastok kötetben, 64 f. terjedelemben jelent meg, s ára hét korona.

Jó szerencsét! Regény, írta *Kupa Árpád*. A regény főalakja egy előkelő származású fiatal mérnök, a ki előbb a politikai téren akar feltűnni, miért is képviselővé választatja magát, de nem sokára tudtára jöven valódni hivatásának, gyárossá lesz s követvén szíve vonalmát, nőül veszi családjá egyik oroszlójának ivadékát, a szép és kedves Emmát. Élete igen boldog lesz, gyártelepe pedig hatalmasan felvirágzik s jólétét áraszt az egész környékre. Mindez élénk tollal van megírva s a regény végig elég érdekes. A kötet *Singer* és *Wolfner* kiadásában jelent meg, ára egy korona.

Az állatok világa című vállalatnak, mely *Brehm* híres munkája után készült, 26-ik füzeté is megjelent, melyben a kutyafajokról való rész befejezéséhez közeleg. Nagyon sok érdekes dolgot olvashatni e füzetben a viselkedésről, vérekről, pincsekről, bernátheji, újföldi s egyéb kutyákról, melyek mind, sikerült képekben is be vannak mutatva. A munka magyar kiadását *Méhely Lajos* szerkeszti s a *Légrády* testvérek adják ki; egyes füzet ára 80 fillér.

A vértanú szelleme, történeti regény a *Diocletianus-féle keresztény-üldözés* korából; írta *Filó Károly*. E három kötetes regény, mely a *Szent István-Társulat* «Családi regénytár»-ában látott napvilágot, érdekes cselekvény keretében mutatja be a *Diocletianus* korabeli Róma állapotait s a kereszténység és a római pogányság küzdelmének véres jeleneteit. Egy-egy kötetének ára vászonkötésben egy korona.

Férfi divat. Ily című lapot szerkeszt *Mangold Béla* Kolos és ad ki *Várady Béla* Budapesten. Sok érdekes közleményt találunk benne a férfi divat dolgairól, ezeken kívül divat-újdonságokat, apróságokat, stb. Előfizetési ára évenként két korona, megjelen évenként négyszer: márczius, június szeptember és december közepén.

«Foszlányok» lesz a czíme egy szépirodalmi kötetnek, melyre a szegedi *Dugonics-társaság* hívja föl az olvasóközönség figyelmét, s maga adja ki előfizetés útján. *Sümeji Kálmán*nak, a két év előtt elhunyt írónak, ki mint elbeszélő és szerkesztő hosszú ideig egyik jó munkása volt az irodalomnak, irodalmi hagyatéka lesz a kötetben. A könyv augusztus havában fog megjelenni mintegy 12—13 iven, díszes kiadásban. Előfizetési ára 3 korona. A gyűjtőket a *Dugonics-társaság* fölkéri, hogy az előjegyzési ivatek, valamint az előfizetési összegeket a magyar általános biztosító-társaság szegedi főigénykegéhez szíveskedjenek beküldeni, a hol a kiadás pénzügyi részét kezeli.

A színházak nyári szünete. Budapest állandó színházai e hó 15-ikétől szünetet tartanak augusztus közepéig, vagy — mint az Operaszínház — szeptember elsejéig. Ez alatt a szellős szinkörök társulatai játszanak: a budai szinkörben, a városligeti szinkörben és Ó-Budán a Kislady-színház.

Népszínház. Junius 11-én a népszínház a nyári szünet előtt még egy ügynevezett boulevard-dramát juttatott színpadra, olyan fajtájú színpadi művet, mely nagyobb igényekre nem számít és a színházak könnyen szórakoztató látogatónra számít. *«Milliók a hó alatt»* czíme az újdonságnak s *Murray* angol regénye után *Barlington* alkalmazta színre és *Bálint Deszö* fordította magyarra. A darab nem valami leleményesen akarja igénybe venni a közönség érdeklődését. Látványos és izgalmasnak képzelt részletei nem váltak be annak, a minek szánták. Az új arany-orosz, az annyit emlegetett *Klondyke* aranybányái rejtik a hó alatt levő milliókat. Egy titkosrendőr és egy gonosztevő küzd a bányákból már kiásott aranyért. Hosszú harc után három tapasztalt betörő és egy detektív-főnök közt dől el, hogy kié legyenek a milliók. A detektív egy bátor lány kíséri nyomozásában. A betörők ugyanis egy aranyrudakból álló kincset akarnak kézrekeríteni, melyet valaki az alaskai hőmezők alá rejtett el s melyet a detektív-főnök nagy viszontagságok után végre is megkerít annak, a kit illet. Hogy ez épen a bátor lány, hogy a detektív-főnök ezt a leányt végül feleségül veszi s hogy a gazemberek méltóképen megbűnhődnek, mindez kisé hosszadalmasan történik, de a new-yorki és a klondyke-i jelenetek nem unalmasak. Az előadásban *Fedák Sári*, *Szirmai*, *Szabó Antal*, *Kovács* és *Tollagi* játszották a főbb szerepeket.

KOSUTH SZOBRAÉNAK LELEPLEZÉSI ÜNNEPELÉTE MONORON.

Pályázat népszínműre. A Népszínház igazgatósága pályázatot hirdet egész estét betöltő énekes népszínműre. Jutalma száz arany. A jelítség levéllel ellátott műveket 1901. szeptember 30-án déli 12 óráig kell benyújtani a Népszínház titkári hivatalában.

Magyar színészet olaszok közt. A *Krecsányi* Ignác színtársulata, mely a budai szinkörnek más-különbön viszontagságos sorsa közt évekig oly elismerőleg foglalt szilárd állást, most a tavaszon *Fiumében* is jól megállta helyét, a közönség pártolását ott is megtalálta. Onnan átment egy még olaszabb városba, *Triestbe*, a hol jó erejű társasága a «Czigánybáró» előadásával igen jó hatást mutatkozott be.

KÖZINTÉZETEK ÉS EGYLETEK.

A Magyar Tud. Akadémia június 10-én tartott ülésén *Pauler Gyula* elnökölt.

Az ülés egyetlen tárgya *Borovszky* Samu felolvasása volt «Egy alajbég telepítései» czímen. A *Lippa* várát 1596-ban ostromló «nagy szemöldökű» *Szulejman* tatár hadakat hívott segítségül s ezeknek azt a megbízást adta, hogy *Körös-Maros* között tízzel-vassal pusztítsák el. Ezek meg is felelték a feladatnak s a XVII. század első évtizedében a *Marostól* északra eső terület merő pusztaság volt. Azonban adózás szempontjából a török szandás parancsnokokra nézve nem lehetett közömbös, hogy a hódoltság területén népes falvak vagy néptelen puszták vannak-e, s ennél fogva 1640 körül *Ali* csanádi alajbég becséi és becsereki parancsnok azt a feladatot tűzte maga elé, hogy a hűbére alá tartozó területet rácz pástörökkel benépesítse, mint-hogy magyar jobbágyok e célra nem találkoztak. Így tettek szert elsőben lakókra *Mezőhegyes*, *Kaszaperek*, *Palota*, *Apátfalu*, *Királyhegyes*, *Csókás*, stb. csanádvármegei községek s ezeket azután egész csomó telep követte még *Csanád*, *Arad*, *Csongrád*, *Békés* és *Zaránd* vármegyékben. Az alajbég, a mennyire töle telt, oltalmazta az általa letelepített rácz jobbágyokat s ez ügyben különösen a pozsonyi kir. kamarával élénk levelezést folytatott, még pedig magyar nyelven. Mindezáltal ez a lakosság a viszonyok következtében nem tudott itt állandósulni s a 1686-ik évi tatárjárás megint visszazorította a *Marostól* délre eső részekre. Az érdekes felolvasást tetszéssel fogadták.

MI UJSÁG?

A király Prágában. Ó Felsőe e hó 12-ikén este Prágába érkezett, a hol nagy lelkesedéssel fogadták. Az utazás politikai fontossága eléggé ismeretes. Az uralkodó e hó 18-ikán tér vissza *Csehország*ból.

Gróf Lónyay Elemérné betegsége. *Stefánia* volt özvegy trónörökös, gróf *Lónyay Elemérné* súlyos

betegnek fekszik Bécs mellett, *Badenben*. *Jenő* főherceg, a ki ez idő szerint *Karlsbadban* időzik, a betegség híre táviratilag ajánlotta fel a grófnének pompás badeni kastélyát, mely ezelőtt *Vilmos* főherceg tulajdona volt. *Gróf Lónyayné*, a kit ez a figyelem nagyon megaláztatott, át is költözött a palotába, de ereje annyira hanyatlott, hogy hordágyon kellett átvinni.

Vörösmarty szobra. A nagy költő születésének százados évfordulója alkalmából a Budapesten állítandó szoborra félév alatt annyi adakozás történt, hogy az intézkedő bizottság most már a szobor elkészítésének munkáját elérkezettnek látja. Kétszáz-ezer korona gyűlt össze. A bizottság legközelebb kihirdeti a nyilvános pályázatot a szobor terveire.

Vámbéry az angol királynál. *Vámbéry Ármin*, a budapesti egyetem hírneves orientalistája, a ki csak nem rég volt hosszabb ideig vendége a török szultánnak, most Angliában van. *Edvárd* angol király a jeles tudóst, ki régi ismerőse, hosszabb magánülhallgatáson fogadta.

Herczel tanár kitüntetése. *Király Ó Felsőe* szép kitüntetésben részesítette a magyar orvosi kar egyik kitünőségét: dr. *Herczel Manó* egyetemi magántanárt. A hivatalos lap közli, hogy *Herczel* tanárnak és törvényes utódainak a király a gyógyászat tereén szerzett érdemeiért a magyar nemességet adományozta *pusztapéteri* előnévvel. A kitüntetés bizonyára széles körökben fog méltánylásra találni, a mennyiben széles körre terjed ki *Herczel* tanár tisztelőinek serege, a kik nagyrabecsülik benne a kiváló orvost és párját ritkító ügyes sebészt.

Házasság. *Tabajdi Kálmán* m. kir. honvédtiszt, vezérkari őrnagy, jun. 8-án tartotta esküvőjét *Plósz Mária* kisasszonnyal, dr. *Plósz Pál* egyetemi tanár, kitűnő tudósunk leányával. — *Náday Béla*, a Nemzeti Színház tagja, *Náday Ferenc* fia, június 8-án esküdt meg *Kaszay Margit* kisasszonnyal, néhai *Kaszay Zsigmond* kuria bíró és neje *Markovits Ilka* leányával.

A budapesti tudományegyetem új rektora. A budapesti központi egyetemen június 8-án gyűltek össze a rektorválasztók, hogy a jövő iskolai évre az új rektor megválasszák. A választásnál dr. *Kisfaludy A.* Béla mostani rektor elnökölt. A tanároknak a rektori méltóságra két jelöltjük volt, dr. *Vécsey Tamás* és dr. *Sághy Gyula* tanárok. Dr. *Vécsey Tamás* nyilvános rendes tanár lett

az új rektor tizenegy szavazattal dr. *Sághy Gyula* öt szavazata ellenében. Dr. *Vécsey Tamás* megjelenvén az ülésen, kijelentette, hogy a rektori méltóságot elfogadja s kartársai bizalmáért hálás köszönetét fejezte ki. Az új rektor ez év szeptember elsején foglalja el hivatalát.

Régi sírkövek a budai várban. A budavári Mátyás-templom környékének rendezése ezújjából már jó idő óta bontják a régi bástyának az Albrecht-út felé eső részét. Az ásásoknál a minap sok faragott sírkövet és sírkörszt találtak, leginkább *Mátyás király* idejéből. A legérdekesebb ezek közül a *Gara* nádori család síremléke, a melyhez az a *Gara nádor* tartozott, a ki *Hunyadi László* legnagyobb ellensége volt. A sírkövek egy részét az új bástya oldalába illesztik, a többi a városi múzeumban helyezik el.

Egy magyar orvos szobra. *Semmelweis* az orvosi tudomány kutatói közt világhírűvé lett, mert ő talált rá az intézkedésekre, melyek alkalmazásával a gyermekágyban fekvő anyákat az ördöklőláztól meg lehet oltalmazni. Korszaktól alkot az orvosi tudományban *Semmelweis* felfedezése. A tudós magyar orvos élete utolsó szakát Bécsben végezte be, holttestét pár év előtt onnan hozták haza, s ugyanakkor a magyar orvosi körök elhatározták, hogy szobrot állítsanak az anyák orvosának, ki a magyar tudományos buvárlatnak is messze földre terjedő egyik képviselője. A bizottság már hozzá fog a szobor emeléséhez és helyét az üllői úton a szülészeti klinika előtti teret választotta, a legméltóbb helyet *Semmelweis* emlékeztetére.

Az Erzsébet-téri szökőkút. A főváros díszes szökőkútát állít az Erzsébet-téren. A mű elkészítésével *Szécsi Antal* szobrászt bízta meg, ki a *Kálvintéri* szökőkútát is készítette. A művész 102,000 kor. általánosszöveget kap, a melyről köteles a szökőkút a már elfogadott terv alapján 1905. évi július hónap végéig teljesen befejezett alakban a főváros hatóságának átadni. A szökőkút *Vénusz* születését ábrázolja kagylót tartó alakokkal s mellékalakjai négy teknősbéka két delfinen ülő Tritonnal. A szobrot hazai gyárban köteles a szerző ércbe öntetni.

Kihalt főúri család. A miniszterelnök, mint belügyminiszter, s a főrendiház elnöke a hivatalos lapban a *Majthényi* Mihály báró családjában fiigon történt magvaszakadást teszi közzhírré. A kik a magvaszakadást tagadják, azt hat hónap alatt a főrendiház elnökehez, vagy a belügyminiszterhez intézett és okmányokkal támogatott írásos nyilatkozatban igazolhatják.

Automobil-kiállítás Budapesten. A budapesti magyar utomobil-klub az új divatú gépkocsikból kiállítást rendez a *Tattersalban* s e hó 17-ikén nyitja meg. Számos czég járművei vesznek részt a kiállításon, úgy, hogy a legkülönfélébb autombilok láthatók. A klub folyó hó 21-én versenyt rendez

dez a budai 'Szép Juhász' vendéglőhöz külön-
böző kocsikkal. A győzők szép díjakat fognak nyerni.
A verseny után virág- és lampion-korzó lesz.

**Gyomorkataris és egyéb gyomorbetegsé-
gek** gyakr. étkezési hibák következményei, nevezetesen a gyomor túlterhelése nehezen emészthető zsíros
ételekkel, forró és nagyon hideg italok mohó élvezése
által. Ha ezek következtében gyomorjaj fejlődött, ugy-
főleg könnyen emészthető, nem ingerlő és mégis erő-
sítő táplálékra van szükségünk. Ezen célra különösen
az orvosilag is elismert Somatos alkalmas, mivel hus-
ból készül és 90% könnyen emészthető fehérnyét tar-
talmaz.

HALÁLOZÁSOK.

Elhunytak a közelebbi napokban: ZATHURECZKY
MIKSA, nyug. magyar kir. honvédtörzs., életének
67-ik évében, Liptó-Szt.-Miklóson. — TÉCSŐI TÉCSY
KÁLMÁN, megyei árvászeki tölök, 37 éves korában,
Deésen. — PÉCHY TIBOR, nyug. katonai törzsorvos,
Nagy-Várádon, 78 éves korában. — BICERA KÁLMÁN,
magyar kir. honvédszázados, az aradi honvédtiszti-
kar tagja, Egerben, hal. szabadságidejét töltötte. —
HEIM FERENCZ, brassói honvéd ezredparancsnok,
kit épen most szabadságot, s a halál épen eskü-
vője alatt, a templomban érte Baróton. — KUTASSY
KORNÉL, régi honvéd, ki a szabadságharc után
Olaszországba ment, s mint lovastiszt ott is har-
czolt az olaszok szabadságharcában, Milánóban. —
SCHARF RÓBERT, az 52-ik gyalogezred zenekarának
karmestere, a budapesti Operának hosszú ideig első
kürtöse, kinek zenei képzettségét, hangszerelő tudó-
mányát sokan igénybe vették, Pécsen. — KERNER
FERENCZ, gróf Hadik Gusztáv 48-as honvédtábor-
nok teljhatalmú megbízója, élete 79 évében,
Szegeden. — REINPRECHT GYÖRGY, 48-as honvéd,
71 éves korában, Túrje községben. — ID. FAZEKAS
ISTVÁN, 48-as honvédtábor századbeli gyógykovács,
83 éves korában, Budapest. — GÁLLATZ JÁNOS, mű-
szaki tanácsos, kir. tanácsos, Gyulán. — SZERKULA
HUÓ, a fővárosi Ós-Budavár mulató helynek volt
igazgatója, Budakeszin. — LEITNER FERENCZ, a
budapesti tudomány-egyetem nyug. tisztviselője,
kinek nagy népszerűsége volt az ifjúság közt és
'kis dékánnak' nevezték, Budapest. — GENŐ
GYULA, nyug. honvéd-százados 49 éves korában,
Budapest. — KERÉKES JÓZSEF, a munkácsi járás-
bíróság albirája, Zilahon. — DR. DOMANOVSKY
ZOLTÁN, ügyvéd és tartalékos honvédtábornok,
44-ik évében, Batonyán. — NÉLDŐ FRIGYES, a
Ferenccsatorna részvénytársaság igazgatója, Buda-
pesten. — WELTNER ADOLF, galucsi földbírtokos,
Zalavármege törvényhatósági bizottságának tagja,
54-ik évében, Bécsben és Keszthelyen temették el.
— TOKODI LAJOS, váci molnár és tűzoltó, ki a
váci feyház égésénél vesztette életét, s az egész
város nagy részvete közt temették el; a budapesti
önkéntes tűzoltó-testület is küldöttséggel képvisel-
tette magát. — AMBRUS LAJOS, gyógyszerész, 33 éves
korában, Kisvárdán. — VUCS A. MIKLÓS, Zombor
egyik legzárkább szerb nemzetiségű polgára,
városi bizottsági tag, 67 éves korában, Zombor-
ban. — FÁJFI FAY TIBOR, okleveles gazdasz, 26 éves
korában, Péczelen.

Dr. FARKAS GYULÁNÉ, szül. Rosenfeld Kornélia,
kolozsvári egyetemi tanár neje, Kolozsvárt. —
HORVÁTH ZOLTÁNNÉ, szül. Szabó Ida, veszprémi
törvényszéki bíró neje, 28 éves, Veszprémben. —
MIKLÓS DEZSŐNÉ, szül. Domény Jolán, élete huszon-
ötödik évében, Kötésen. — ID. RAABE ADOLFNÉ, szül.
győri Farkas Teréz, 53 éves korában, Pozsony-
ban. — LENK GYULÁNÉ, kir. táblai bírónak a felesége,
Budapest. — TELEKES LAJOSNÉ, szül. Horváth
Julia, számlaellenőr felesége, 48 éves korában,
Selmeczbányán. Telekes Béla költő édesanyját gyá-
szolja az elhunytban. — DR. KARSAY BÉLANÉ, szül.
Schmidt Hermin, Nezsiderben, 44 esztendő kö-
rében. — GÁLLIK ISTVÁNNÉ, szül. Krenedits Mária,
Budapest, 23 éves korában.

Szerkesztői üzenetek.

Zudor Péter. *Életkép*-nek mondja az író, pedig hát
nem az, hanem szociális fejtegetés, a mit már
nagyon sokszor és jobban elmondtak. De még a
címre is helytelen a dolgozatnak, hiszen Zudor Péter-
nek az egészben csak annyi szerepe van, hogy
az ő házában tartanak a sztrájkolni készülő aratók
tanácskozását.

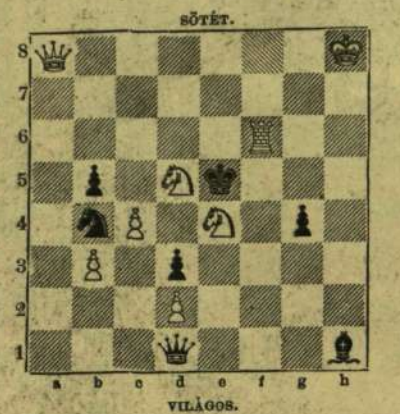
A jégeső. *Rajz*. Az író megfigyelési tehetsége kétség-
telen s látszik, hogy szereti a természetet, élénk
érzke van annak szépségéért iránt. Hanem a rajzot
nagyon pongyolán, szaggatottan írta meg, sok hely
pedig már rég, elkiapottat frázisokat szeret hasz-
nálni. Legsikerültebb az egészben a kárvalótt esz-
lél kétségbeesésének, majd megnyugvásának leírása,
habár itt néha olyan szavakat a kifejezéseket ad a
kárvalótt Baki uram szájába, a mit magyar paraszt
ember soha nem használ, de ne is használjon. Külön-
ben a Baktik esetét nem ártana, még egyszer meg-
próbálni írni, azonban elhagyva a jégfellegek
természetének oda nem tartozó hosszas magyará-
zatát.

Az ajándék. *Elbeszélés*. Egészen jól indul, itt-ott
egészséges humor csillan meg benne, de aztán el-
posodik s olyan valóságatlanná lesz a meséje is,
hogy e miatt közöletlenül válik, a mi azért kár,
mert különben élénken és szép magyarsággal van
megírva.

Nem közölhetők: *Temetődés*. Gyenge kis szárny-
próbálgatás. — *Kérés*. Bizony, sajnos, nem sokat ér;
azt is mondhatnók: semmit se ér. — *Lemondás*.
Tehetség mutatkozik benne, de még kiforratlan.
Van-e szived? Utolsó verssel, de érzelmi csínjáték,
mesterkéltek. — *1.10-es percek*. Osupa nagy szó,
mögött nincs semmi; képtelen képek, melyek szinte
komikusan hatnak. Így pl. a Judás-csók hogy dőhet
valakinek a szívébe?

SAKKJÁTÉK.

2227. száma feladvány. Csipkés A-tól.

Világos indul s a harmadik lépésre matot mond.

A 2209. sz. feladvány megfejtése Kesl J.-től.

Table with chess solutions for Világos and Sötét moves, including move numbers and piece notations like 1. F8-g7, 2. HR-e4, etc.

Helyesen fejtették meg: Budapest: K. J. és F. H. —
Andorfi S. — Kovács J. — Csomonyán: Németh Péter. —
Liptóvárt: Hoffbauer Antal. — Bakonyzentálaszán: Szabó
János. — Kecskemén: Balogh D. — A' pesti sakk-kör.

KÉPTALÁNY.

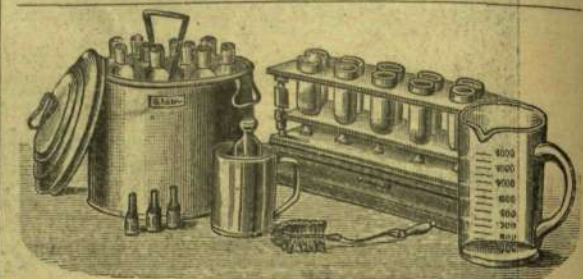
A 'Vasárnapi Ujság' 20-ik számában közölt kép-
talány megfejtése: *Drága kincs a hit, türe s a
reméni megantit.*

Felelős szerkesztő: Nagy Miklós.
Szerkesztőségi iroda: Budapest, IV., Kaplony-utca 9.
Szénásy, Hoffmann és Társa
párisi és lyoni selyem gyári raktára
Budapest, IV. kerület, Bécsi-utca 4. szám.

Tiszta selyem, sima liberty, minden színben mtrje 90 kr. Lyoni
fontár és nyomott minták 65-70-ig. Tiszta selyem
nyomott liberty 1.10-1.20-ig. Louise, popeline-szőlel
egész ruhákra minden színben. Louise-chinó, gaze-chinó és soyeuse-
chinó - legújabb kivitelben blózek és egész ruhákra. Minták vidékre
kiváratva pontosan küldetnek. 9041

Advertisement for 'A Szinye-Lipóczi Lithion-forrás' featuring 'Salvator' water. Text describes its health benefits and provides contact information for the Budapest branch.

Zenemű ujdonságok megrendelhetők Kisk-
város Ede zeneműkiadó-
hivatalában Budapest, VI., Csengery-utca 62. sz. Magyar
variété album 'Ének és zongorára' (30 legújabb népszerű
kapl.) 4 kor. Greisinger Iván '117 magyar dalok egy lemezre'
3 kor. Csengery Gy. '100 legújabb-dívtos magyar dalok a nőiák
gyűjteménye' 2 korona. Lányi Ernő Gárdonyi nóták 6 leg-
újabb magyar Góre nóta - ebben a most oly dívtos 'Nagysá-
gos és tekintetes szolgabíró ur' kátsa cigány nóta - K 2.40.
Legújabb 'Ós-Budavári' kaplék. *Levegőt* a nők bírodalmá-
ban K 1.50 és *D'Amant L.* 'Fővári hírség' (Münnertrou) K 1.50.
'Susi mein Kind' K 1.80 és 'Du mein Girl' K 1.80. Még bármi
s bárhol megjelent zenemű folyton kapható. 9062

Tej sterilizáló készülék gyermekek mester-
segés táplálására.
Sokletti tanár szerint. Teljes készlet ár 1. sz. 19. - kor. II. sz. 22.80 kor.
III. sz. 27. - kor. Továbbá dusan felszerelt raktár gyermekágyas nők
részére, valamint gyermekomlort és az összes betegápolási cikkekből.
Gyáramban továbbá jóállás mellett mérsékelt áron készülnek: haskötők,
koldósérkötők, sérkötők, fűzők ferlénz útkészítők, műlábak, mű-
kezek stb. stb. Kimerülő árjegyzéket ingyen és bérmentve küld
KELETI J. műszer-gyára, Bpest, Koronaherczog-n. 17.

Advertisement for 'Gyümölcs-, főzelék- és husconservákat' (Fruit, jam, and meat conserves). Promotes quality and offers free price lists.

Szontágh-féle hidegvizgyógyintézet és szanatorium

Advertisement for 'Uj-Tátrafüred. Ózondus levegőjű, klimatikus magaslati gyógyhely (1005m.)'. Describes the benefits of the location and offers medical services.

Mig eddig a régi bőrbetegségek, a legkülönbözőbb
súlyos idegbajok (neurasthenia, vitustáncz), a sáp-
kor, a női arczot eléktelenítő pattanások s a női
nő szervek folyásokkal kombinált hirtuvas meg-
betegedéseinek kezelésénél csakoly értékű idegen
vizekre voltunk utalva, addig újabban

Advertisement for 'a PARADI ARSEN vízben (vastartalommal)'. Claims to cure various ailments and provides contact information for the Budapest branch.

BUDAPESTI GYÁRAK ÉS CZÉGEK

DAVID KÁROLY ÉS FIA doboz-papíraru és szab. fémkapocsgyára
Budapest, I., Mészáros-utca 38. Telefon 91-48.

Advertisement for David Károly's stationery and metal fasteners. Includes an illustration of a factory building and text describing their products and services.

Advertisement for KOTSCHY ERICH, a mechanical engineering and design firm. Located at Budapest, Hungaria-utca 94.

Advertisement for 'ELSŐ MAGYAR ÜVEGGYÁR' (First Hungarian Glassworks). Shows various glass products and offers price lists.

Advertisement for LOHR MÁRIA's cleaning and dyeing services. Located at Baross-utca 85.

Advertisement for 'ALAPITVA: 1882.' sports equipment. Features a woman playing tennis and lists various sports gear.

Advertisement for 'VUKOVÁRI arcztisztító kenőcs' (Vukovari skin cream). Claims to be effective for various skin conditions.

Advertisement for 'ZÁPOR. KÖLTEMÉNYEK' (Zapor. Souvenirs). Features 'La VELOUTINE' and 'MARGIT-CRÈME' products.

Advertisement for 'Czimbalom' (Cymbalom). Promotes the instrument and offers lessons and repairs.

Advertisement for 'MATTONI-FÉLE GIESSHÜBLER' (Mattoni-Fele Giesshubler). A brand of mineral water.

Advertisement for 'CRÈME DE FANCHON' (Crème de Fanchon). A cosmetic cream product.

Advertisement for 'Kurek' (Kurek). A medicinal product for various ailments.

Advertisement for 'Soványosság' (Soványosság). A product for weight gain and health.

Advertisement for 'Szépség és egészség.' (Beauty and health). Promotes various health and beauty products.

Helyiség változtatás!
Földváry Imre férfi-divat és fehérnemű kereskedő.
 Tiszt. tudatja a n. é. közönséggel, **20 éves füzlete**, a koronaherceg-utczai ház lebontása miatt tetemesen megnagyobbítva junistól Kossuth Lajos-utca 18 alá helyeztetett át a Nemzeti Kaszinó átellenében. Fiók üzlet Kerepesi-út 9. a Pannónia szálloda mellett. Árjegyzék bérmentve. 9154

POCKET Telescope
 Új optikai készületek, melynek segítségével az éjszakai távolokra, mér-füldekre lehet ellátni. Emberek, állatok stb. igen nagy távolságban is feltérképezhetők. Néki-külözetlen, úgy katonatisztoknak, vadászoknak, erdőszelvények, turistáknak valamint kirándulások alkalmával. A Pocket távcső a mellényzsebben való hordásra van összeállítva és egy óráns szerkezettel a szemüveg helyére is rácsatlakoztatható. Ár átalankint a pénz előleges bekládése mellett 2 K 30 fill. franco. Utánvált 60 fillérről több. 3 árú ára 6 korona, 6 árú 10 K. Porció külön számítottatik. 9172
 KANN IGHACZ, Wien, II., Nickelgasse 3.

Császárfürdő
 BUDAPESTEN 8918
 Előszöreg. E kénesvíz gyógyfürdő, pártalan gőzfürdővel és legmodernebb iszapfürdővel, pompás ésványvíz uszodákkal, ká- és kádfürdővel. Prospektus ingyen bérmentve.

Kopaszfejűség gyógyítása.

Akadályozza a haj kihullását, elhajítja a sűrűt és viszketést, megadja a kopasz fejnek ismét dús haj-növést, szemöldöküket és pillaszőrt.

Próbaszállítás ingyen.

Minos többé mentésük sürke, hajkihullás vagy kopaszág miatt.

Walker N. asszony, 18 Haven St., Grimaby, Eng.: „Egy kopasz folt, mely régóta volt, újra hajjal szőpen benőtt.”
 F. R. asszony Everett, Iona villa, Turbeck Terrace Road, Eng.: „Husz éven át hullott a hajam és csak amyi maradt, mint egy kalap karimája. Most pompásan és sűrűben nő és az én szerző valóban csodálatos.”
 G. Bunce úr, 32 Richardson St., High Wycombe, Bueke, Eng.: „Kéllmesen meg vagyok lepetve konstátálhatni, hogy a Foso-szer három heti használata után hajam újra nőni kezdett. Ajánlom ezt a gyógykezelést összes barátimnak mint egyetlen hatásos gyógymódot a haj újra-növesztése végett.”
 E szer ezeket gyógyított és senki se féljen, hogy a leg-kevesbbé ártalmas volna. Senkit se kényszeríthetünk, hogy higjen nekünk. Hanem kérjen bárki egyszerűen egy ingyen-próbát és győződjék meg maga annak csoda-szerű hatásáról.
 E szer a viszketést és sűrűt is gyógyítja, mi a kopaszodásnak biztos előjele, és egészségben és erőben tartja a fejbőrt. Továbbá visszaadja az ősz hajnak természetes színét és növeszt sűrű szemöldökét és pillaszőrt.
 Ha növéhez és lakásához egy 10 filléres levélbérletet portoképen mellékel és azt az „Altentheim Medical Dispensary, 3455 Butterfield Building, Cincinnati, Ohio U. St. o. A.” cím alá elküldi, a csodálatos szerből egy ingyen-próbát kap bérmentesen. 9170
 Tessék figyelembe venni, hogy a levélporc Amerikába 35 fillér. Sziveskedjék nevét tisztán és lakás címét teljesen megírni, hogy ne történhessék tévedés.

Jod-forrás HALL FÜRDŐHELY.
 Felső-Ausztriában.
 A kontinens legerősebb Jod-forrása görvény és azon általános és különleges kör ellen, a melynél a jó fontos gyógyhatást képez. Kitiűnő fürdőberendezések (Fürdő-és ivókúra, begöngyölések, belégzések, massage, vill. fény és fürke-fürdők). Igen kedvező klimatikus viszonyok. Vasutállomás, Utirány Linz a D. Steyr-on v. Wels-en át.
 Idény május 15-től szeptember 30-ig. 9081
 (Fürdők május 1-től-15-ig is szolgáltatnak.)
 Kimerítő prospectusok többféle nyelven a fürdő-gondnokságtól Bad Hall-ban kéréndők.

CHOCOLAT SUCHARD
 schmeckt am feinsten
 9008

LUSER L.-féle turista tapasz.
 Bistosan és gyorsan ható szer, tyukszem szemölcs és talp, valamint a sarok bőrkeményedéssel, to-vábbá mindennemű bőrelszarusodás, ellen. A hatás-ért jótállás vállal-tatik.
 Készítők: SCHWENK L., győgszerész MEIDLING - BÉCS.
 Csak akkor valódi, ha minden használati utasítás és minden tapasz a mellétes védjeggyel és aláírással ol van látva, azért is erre ügyelni kell. - 1 doboz ára 1-20 kor. Vidékre 1-80 kor, előtessen bekládése mellett bérment.
 Magyarországi főraktár: 9068
 Török József győgsz., Budapest, Király-u. 12. Andrássy-út 29.

WEINWURM ANTAL
 KÉSZÍTŐ
 CINKOGRAFIAI
 CHROMO-AUTOTIFIAI
 KLISÉKET
 LECDOMOSZÁS
 ÉVITELŐK
 FÉNYKÉPESZETI
 CINKOGRAFIAI
 MŰINTÉZETE
 BUDAPEST KÁROLY-KÖRUT SAROK
 Franklin-Társulat nyomdája, (Budapest, IV., Egyetem-utca 4.)

Utolsó Hét
Concordia Sorsjegyek
 à 1 korona.
 Főnyeremény 30,000 korona, ajánl:
HECHT bankháza,
 Budapest, Ferenciek-tere 6.

Hölgyeknek!
Ilona-crème.
 Legújabb és orvosi szaktekinté-lyek által is elismert, biztos hatású kéz és arczszépítő szer, elővált minden bőrszűrtelenséget és rövid használat után valóto fehérré, üdévé teszi az arcbőrt.
 Figyelemtetés! Készít-ményem nagy közkedveltsége miatt hamisítványokat hoznak forgalomba; csak az valódi, mely a doboz alján aláírásommal el van látva. I tégely Ilona-crème 1 kor. I doboz Ilona-szappan 80 fillér. Kapható minden győgszertárban. Szétküldési raktár: Alexander János győgszertára Szolnokon. Buda-pesti főraktár: Török-féle győgszertárban Király-utca 12. és Andrássy-ut 29., Kerpel-féle győgszertár Lipót-kört 28. szám és Thalmyer és Seitz uraknál.

SERRAVALLO 8984
CHINA-BORA VASSAL
 Kitiűnő helyreállító szer gyengék, vérsejteknek és lábadorok számára. Ajánlja és használja orvosi kitiűnőségetől. 1000-nél több orvosi elismeréssel.
 Kitiűnő íz.
 Kitiűnőve több arany és ezüst érmevel.
 Árak: 1/2 literes üveg K 2.40, 1 literes üveg K 4.40.
 Kapható minden győgszertárban.
 Serravallo J. győgsz. Trisztben.

MATTONI ERZSÉ-SÓSFÜRDŐJE
 BUDAPESTEN (BUDA)
 Idény kezdete április 15-én.
 Kiváló gyógyhatással bír női bajok-ban és altesti bántalmakban.
 Rendelő orvos: 9048
DR. POLGÁR EMIL.
 Egészséges fekvés, jutányos lakások, jó vendéglő.
 Közvetlen villamos vasuti összeköttetés a fővárossal.

KWIZDA FERENCZ JÁNOS
 os. és kir. oestr.-magy., román kir. és belga fejed. udv. szállító.
 Kerületi győgszerész Korneuburg, Bécs mellett.
 8 arany-, 19 ezüst-érem, 30 dísz-és elismerő oklevél.
Kwizda féle Korneuburgi marha táppor
 Allatory, díszítal szer lovak, marhák- és juhoknak. Kéni 60 év óta a legtöbb itálában használtatott életrágyának, rossz emésztésű, valamint tehéneknél a tej javítása s a tejelőképesség fokozása céljából. Egy doboz 1 kor. 40 fill. fél doboz 70 fill. Valódi csak a fenti védjeggyel és kapható minden győgszertárban és droguarokboltokban. Főraktár: 8848
 Török József győgszert. Budapest, VI., Király-u. 12.

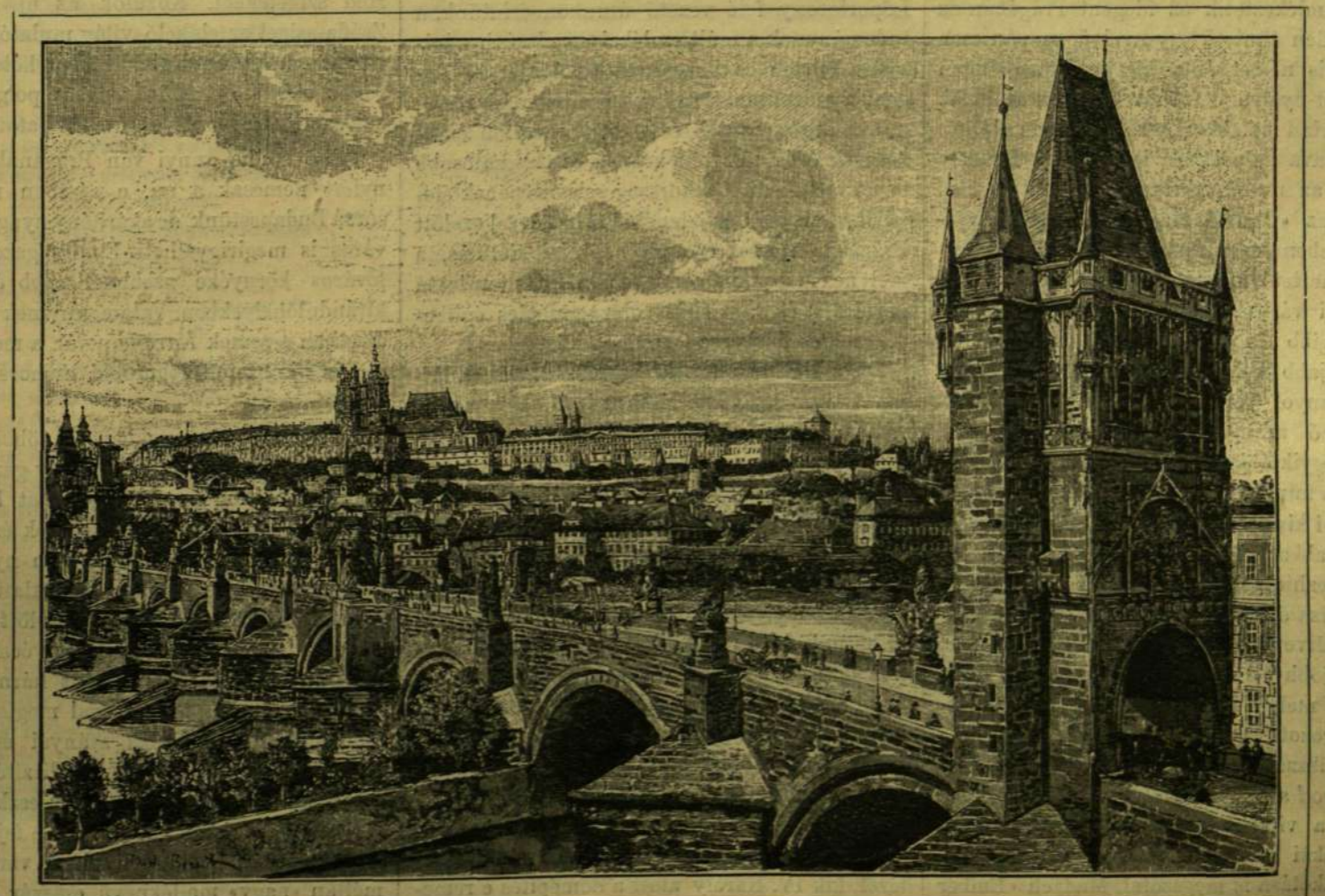
VASÁRNAPI UJSÁG
 25. SZÁM. 1901. BUDAPEST, JUNIUS 23. 48. ÉVFOLYAM.

Előfizetési feltételek: VASÁRNAPI UJSÁG és POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) együtt egész évre 24 korona (télre 12 *), Csupán a VASÁRNAPI UJSÁG (télre 8 *), A POLITIKAI UJDONSÁGOK (a Világkrónikával) egész évre 10 korona (télre 5 *), Kétféle előfizetéseket a postáltag megkötés nélkül viteldij is esztolándó.

PRÁGA.
 URALKODÓNK prágai látogatása a napokban Csehország fővárosára terelte a közfigyelmet. A Moldava-menti «arany»-város kü-lönbön alig szorult a politikai időszerecséjajánló-levelére, hogy érdeklődésünket magára vonja. Humboldt Sándor a maga idejében földrésünk négy legszebb városa közé sorolta. Konstantiná-poly, Lisszabon és Nápoly kétségtelenül tenger-parti fekvésükkel ragadják magukhoz a pálmát. Prága környekét a természet nem áldotta meg oly pazar bőkezűséggel, mint amazokat; s hogy egy sorba volt állítható velük, azt inkább az emberkéz alkotásainak, nagy idők beszédes tanújeleinek köszönhetette, melyek szerencsés elhelyezésben, gyönyörködtető változatossággal illeszkednek a szerényebb szépségű táj arányos körvonalai-ba.

Magyar embert, ha a hatodfélszáz éves Károly-hid közepén állva délnék néz s a folyó ellenkező irányát egyelőre figyelmén kívül hagyja, — a jobbék felől húzódó Hradsin, a királyi palotá-val és a csücsüves székesegyházzal a budai vár-hegyre, a délnék emelkedő Petrin vagy Lauren-ziberg pedig a mi Gellért-hegyünkre emlékezteti. Ennek a tetején, az Eiffel-torony alakját utánzó kilátóról lehet a legjobban áttekinteni a «száz-tornyú» Prágát, a melynek tisztes ódon-ságú középkori emlékei között egy lázas sietséggel előretörő új város ipari és kereskedelmi, tudománys és művészeti élete forr és pezseg.
 A Moldava két partján épült régi város köré, mely IV. Károly bőkezűségének köszöni legneve-zetesebb emlékeit, a századok folyamán egész sora az újabb községeknek telepedt. Ma már nagyobbbrészt egybeolvadtak a tulajdonképeni

Prágával. Ennek legelénkebben lüktető erét, a II. Ulászló építette bizarr csücsüves torony alatt kezdődő utcát követve, az ó-város fő-terére jutunk, a hol a Teyn-hof mögötti kéttornyú Mária-templom huszita emlékei és a régi város-háza előtt állapodunk meg. Ennek középkori agyafúrtsággal alkotott nevezetes óraművét még ma is a legtöbb idegen és vidéki fölkeresi. Az ó-városi Ring és az orosz templom mögött döntik épen mostanában halomra a régi hir-hedt zsidó-várost, a melynek csak néhány jobb sorsra érdemes nevezetessége, így a csücsüves kis koromfekete zsinagóga és a messze földön ismeretes zsidó temető kerüli el a jobb leve-gőre méltán áhítózó belváros érdekében végzett nagy takarítást. A hajdani jezsuita-kollegium roppant épületesoportját megkerülve, a már említett Károly-hidhoz jutunk. Európa négy

PRÁGA. — KILÁTÁS A HRAD SINRA.